

הגדה של פסח

פרדס יוסף החדש

מכיל אוצר של דברי חכמים מגדולי הפוסקים והדרשנים,
ראשונים ואחרונים, יחד עם דברי חכמי וגדולי דורינו,
משמחי לב ומאירי עינים,
בתוספת הערות והידושים ובירורים.

על הדרך שיסד וסלל הגאון החסיד המפורסם
כש"ת רבי יוסף פאצאנאווסקי זצ"ל

ערכתי וחיברתי בס"ד
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס גם אני אודך
בני ברק

ואלה מוסיף על הראשונים שני קונטרסים חשובים מאת אחי
הרה"ג רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א, ואלו הם:

קונטרס 'חינוך הבנים כהלכתו'
הלכות חינוך הבנים והבנות
ודיני הקטנים
השייכים לליל הסדר

קונטרס 'כרם אליעזר'
בירורי הלכה וחיידושי דינים
ומאמרים נפלאים
בעניני חג הפסח'

שנת 'ופסח הוי"ה על הפתח' (תשע"ג)

©

כל הזכויות שמורות
למכון "זכרון מרדכי"

הערות והארות יתקבלו בשמחה רבה
אצל המחבר הרב גמליאל הכהן רבינוביץ
טל: 052-7128536 ת.ד. 539 בני ברק
דוא"ל: 7128536@gamil.com

עימוד: מכחול 052-7627520

הסכמת הגאון הגדול מרן רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א,
גאב"ד מערב בני ברק, נשיא המכון.

שמואל אליעזר שטרן

חבר בד"צ דמרון הגר"ש ואזנר שליט"א

ראש ישיבת חוג הת"ס

רב מערב בני ברק

ה' טבת תשע"ג

אורו עיני לחזות ולהתבשם מזיוו הנפלא של ספרא רבא הדין, ספר "פרדס
יוסף החדש" – על הגדה של פסח,

אוצר כביר מלוקט מפי סופרים וספרים, שנערך ביד אומן, מעשי ידי יוצר,
כבוד הרה"ג המפורסם, חובר חיבורים מחוכמים, פקיע שמיה ורב גובריה,
הרה"ח רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, אשר בקיאותו הגדולה
וידיעותיו הרחבות עמדו לו לערוך לקט מפואר זה שלפנינו, בטוב טעם ודעת,
עפ"י דרכו ובמתכונתו של בעל הפרדס יוסף המקורי, אשר זכה להתקבל
באהבה וחיבה בכל תפוצות ישראל,

תשואות חן ליו"ר מכון "פרדס", הר"ר יצחק דוד פרידמן נ"ו, ברא כרעא
דאבוה הבלתי נשכח, הרה"ח ר' מרדכי ישראל ז"ל, אשר מרחיב גבולות
הקדושה, להגדיל תורה ולהאדירה,

ביקרא דאורייתא

שמואל אליעזר שטרן

הסכמת זקני הגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ שליט"א
בעל "מעדני השלחן"

לוי הכהן רבינוביץ

מח"ס "מעדני השלחן" ה"ה על שו"ע יו"ד

שו"ת "מעדני מלכים"

ירושלים

יום ה' לסדר "ויקראו לפניו אברך" כ"ט כסליו תשע"ג

נתתי שמחה בלבי בראותי אוצר פירושים על "הגדה של פסח" אשר בשמו
יקבנו "פרדס יוסף החדש".

הספר בנוי על הדרך שסלל הגאון רבי יוסף פאצאנאווסקי ז"ל, בספרו פרדס
יוסף על בראשית שמות ויקרא. ובדורינו השלימוהו על במדבר דברים.

ועכשיו מוציא לאור נכדי החשוב צנא מלא ספרא, הרה"ג רבי גמליאל הכהן
שליט"א, הגדה של פסח בדרכו של הגאון הנ"ל, אוצר פירושים ומאמרים
בהלכה ובאגדה, מראשונים ואחרונים, עם הערות נכונות, ובירורים נחמדים,
כל הרואה אומר ברקאי.

וכבר איתמחי גברא בהוצאת ספריו "גם אני אודך" על ברכת כהנים, ועוד.
ומצורף לזה "ספר כרם אליעזר" מעשה ידי אחיו בדומה לו, הרה"ג רבי
אליעזר הכהן שליט"א, מחבר ספר משנת הדעת (על טומאת צרעת), תורת
הקטן (הלכות חינוך הבנים והבנות), והוא בירורי הלכה, וחינוכי דינים, ודברי
אגדה, בעניני ליל הסדר, וחג הפסח. הכל מסודר בטוב טעם ודעת.

עליהם אפשר להמליץ הכתוב (תהלים קל"ג, א') "הנה מה טוב ומה נעים,
שבת אחים גם יחד" שניהם בניו של בני אהובי הרב הגאון רבי אלחנן יעקב
דוד שליט"א, ששניהם "אחים גם יחד" בספר אחד.

הברכה אחת היא לכם, שתזכו לישב באהלי תורה כל הימים, ולחדש עוד
חידושים לאמיתה של תורה, ולזכות את ישראל בהוצאת ספרים שהם זיכוי
הרבים, מתוך הרחבת הדעת, ונחת מכל יוצ"ח.

זקינכם

לוי הכהן רבינוביץ

לוי הכהן רבינוביץ

תוכן הספר

ה	הסכמות
ח	תוכן הענינים מפורט
כה	הקדמה
לג	פרדס יוסף החדש
תלז	קונטרס כרם אליעזר
תרמט	קונטרס חינוך הבנים כהלכתו

תוכן הענינים

- ♦ האיך תולים הפת אחרי בדיקת חמץ, והרי זה קשה לעניות ... **מב**
- ♦ האיך תולים הקטנים את התיקים של האוכל. **מג**
- ♦ ציונים שונים בעניני חמץ. **מג**
- ♦ איגרת הקודש. **מז**
- ♦ גימטריא עם הכולל. **מז**

הפרשת חלה

- ♦ עצות למי ששכח להפריש חלה מן המצות. **מט**
- ♦ להפריש על ידי קטן בן י"ב שנה. **מט**
- ♦ אם רב העיר יכול להפריש בער"פ לכל מי שישכח. **נ**
- ♦ אם נתערבה החלה בשאר המצות. **נא**
- ♦ הפרשת חלה בביה"ש. **נא**
- ♦ אם צריך להפריש מצה יפה. **נא**
- ♦ הטעם שנוטלין חלה מן עיסת המצות רק בערב פסח. **נא**
- ♦ מי ששכח להפריש חלה מן המצה ואכל טבל ל"ע. **נא**

עירוב תבשילין

- ♦ המערב עירוב תבשילין ועירובי חצירות יחד האם סגי בברכה אחת. **נב**

קרבן פסח

- ♦ זמן אמירת קרבן פסח. **נג**
- ♦ אופן אמירת סדר הקרבת קרבן פסח. **נג**

בדיקת חמץ

- ♦ ענין הנחת העשרה פתיתין. **לג**
- ♦ זמן הנחת הפתיתים ומקומם. **לג**
- ♦ להניח חמץ על החלון. **לד**
- ♦ להחביא הפתיתים של בדיקת חמץ בבית הכיסא. **לד**
- ♦ לימוד הלכות פסח לפני בדיקת חמץ. **לה**
- ♦ להורות הוראה לפני בדיקת חמץ. **לה**
- ♦ ברכת שהחיינו על בדיקת חמץ. **לה**
- ♦ הבודק חמץ לפני ליל י"ד אם יברך על ביעור חמץ בשעת שריפת החמץ. **לז**
- ♦ מי צריך לומר את נוסח הביטול. **לז**
- ♦ איזה חמץ מבוער צריך לבטל. **לז**
- ♦ קושיית הגרש"ז אויערבאך זצ"ל על שריפת חמץ. **לח**
- ♦ חמץ של הקדש אם טעון שריפה. **לח**
- ♦ אמירת היהי רצון של שריפת החמץ בשבת. **לט**
- ♦ הטעם שאיסור חמץ בכל שהוא. **לט**
- ♦ הבטחת האריז"ל לנזהר ממשוהו חמץ. **מ**
- ♦ האיך שייך שיזדמן לצדיק חטא בשוגג במידי דלאו אכילה. **מא**
- ♦ אם יש להקפיד גם על הבהמה על משהו חמץ. **מב**

- ♦ האם מילת בניו של גר מעכבת
- סח אותו מאכילת הפסח
- ♦ נולד בין השמשות האם מילתו
- סט מעכבת את אביו
- ♦ האיך אכלו בני ישראל מקרבנו
- סט של משה רבינו
- ♦ האם משה ואהרן יכלו לעשות
- עא חבורה לעצמם מן הפסח
- ♦ המבטל עשיית הפסח האם נפסל
- עא לעדות
- ♦ האם חגיגה נאכלת על
- עא השובע

ההכנה לליל הסדר

- ♦ האם צריך מנין לעריכת ליל
- עג הסדר
- ♦ ההנהגה הראויה לי"ד ניסן וליל
- עד הסדר
- ♦ אופן נתינת המצות על השלחן
- עד בליל הסדר
- ♦ קערה של ליל הסדר אם צריך
- עה שתהיה דוקא עגולה
- ♦ האם יש קפידא שהמצות יהיו
- עו עגולות ולא מרובעות
- ♦ אופן צליית הזרוע
- עו מתני הוא הזמן לסדר את
- ♦ הקערה
- עז הטעם ללבישת בגד לבן - 'קיטל'
- ♦ בליל הסדר
- עז האם חתן בשנה ראשונה הולך
- עט עם קיטל
- ♦ להיכנס עם קיטל לביה"כ
- פ

הדלקת הנרות

- ♦ טעות בברכת ההדלקה
- פ
- ♦ זמן הדלקת הנרות ביו"ט
- פא
- ♦ תחינות שלאחר הדלקת
- פא הנרות

- ♦ מדוע אין מזכירים את קרבן
- נד הפסח בתפילת שמו"ע
- ♦ מדוע בתפילת יו"ט של פסח
- נד מזכירים גם את יום י"ד
- ♦ אמירת שהחיינו על הקרבת
- נד הפסח
- ♦ ענין קשירת השה לכרעי
- נה המיטה
- ♦ האיך קשרו בני ישראל את השה
- נז בשבת
- ♦ הערות קצרות בעניני שבת
- נז הגדול
- ♦ האיך מאכילים מהקרבן פסח
- נט לקטנים
- ♦ בן פקועה אם כשר לקרבן
- נט פסח
- ♦ מנין עשרה לקרבן פסח
- נט האם נתנו את הדף מבפנים או
- נט מבחוץ
- ♦ במצות הפסח כלולות כל תרי"ג
- ס מצוות
- ♦ האיך משכח"ל פסח שבישלו
- ס בחמי טבריא
- ♦ הסיבה בקרבן פסח
- סב
- ♦ אופן צליית הפסח
- סב
- ♦ עד מתי זמן אכילת הפסח
- סג
- ♦ האיך היה הצאן של מצרים כשר
- סד לקרבן פסח
- ♦ מדוע הזהיר משה רבינו לפרוש
- מע"ז דייקא לפני הפרשת
- סה הפסח
- ♦ באיזה קנין קנו בני ישראל את
- סה הצאן
- ♦ היכן היוזו קודם על המשקוף או
- סה על המזוזות
- ♦ מדוע הרגו את הארמאה שאכל
- סו מן הקרבן פסח
- ♦ האם צריך לאכול את הפסח
- סח דוקא בבית

קדש

- ◆ המברך תחילה ברכת היום ואח"כ ברכת היין האם יצא יד"ח **צד**
- ◆ מהו הכוונה תחילה למקראי קודש **צה**
- ◆ מהו הכוונה זכר ליציאת מצרים **צה**
- ◆ מי ששכח ולא הזכיר בקידוש זכר ליציאת מצרים **צה**
- ◆ הטעם שרק בשבת מוסיפים באהבה **צו**
- ◆ מצות שמחה בפסח **צו**
- ◆ מהו החילוק בין שמחה לששון **צו**
- ◆ מהו החילוק בין זמנים למועדים **צז**
- ◆ מה הקשר והשייכות שבין ישראל לזמנים **צז**
- ◆ חג הפסח וחג המצות **צח**
- ◆ הבדלת הנשים לעצמן בליל פסח שחל במוצ"ש **ק**
- ◆ האם ביקנה"ז יש את דיני הבדלה **קא**
- ◆ טעה וסיים המבדיל בין קודש לחול **קא**
- ◆ שכח להבדיל והתחיל באמירת ההגדה **קא**
- ◆ האם ברכת שהחיינו היא מן התורה **קב**
- ◆ כמה פעמים בשנה מברכים שהחיינו על הזמן **קב**
- ◆ השומע קידוש מחבירו אם יכול לברך שהחיינו בעצמו **קב**
- ◆ השוכח מלברך שהחיינו בליל הסדר מתי יברכו **קג**
- ◆ לכיין בשהחיינו על כל מצות הלילה **קג**

- ◆ מדוע אין בזה איסור של בקשת צרכים בשבת **פב**
- ◆ מתי הוא זמן אמירת התחינות **פב**
- ◆ חלוקת קליות ואגוזים **פג**
- ◆ מה נשתנה ליל הסדר מראש השנה שאין אוכלים בו אגוזים **פג**
- ◆ אגוז בגימטריא 'טוב' **פד**
- ◆ אמירת שלום עליכם כשחל בשבת **פה**

דיני ארבע כוסות

- ◆ ביאור ענין הד' לשונות של גאולה **פו**
- ◆ ד' כוסות רומזים על ד' אותיות שם הוי"ה **פו**
- ◆ הטעם לשתיית ד' כוסות **פז**
- ◆ מחלוקת האמוראים בטעם מצות ד' כוסות **פז**
- ◆ למה תיקנו דוקא ד' כוסות של יין ולא ד' מצות **פח**
- ◆ האם ד' כוסות מעכבין זה את זה **פט**
- ◆ אם מותר לבן לעשות את אביו שליח למוזג לו את הכוסות ... **פט**
- ◆ האם יש חשש זוגות בארבע כוסות **צ**
- ◆ מי שיש לו מעות מועטות ויכול לקנות או מצה או יין לד' כוסות הי מינייהו עדיף **צב**
- ◆ מי שנתאחר עד לפני חצות ואין לו פנאי לכל מצוות הלילה מה יקדים **צג**
- ◆ אם צריך לשתות כולו בכוס גדול של ארבע כוסות **צג**
- ◆ השותה ד' כוסות מיין גזול ... **צג**

- ◆ המצה הוא גם לחם עוני וגם זכרון ללחם עוני קטז
- ◆ ההודאה שיש בהא 'לחמא עניא' קטז
- ◆ הטעם שבני ישראל אכלו מצות במצרים קטז
- ◆ הטעם לאמירת "כל דיכפין ייתי וייכול" קיז
- ◆ הערות קצרות בעניני קמחא דפסחא קיח
- ◆ האיך אומרים כל דצריך ייתי ויפסח והרי אין הפסח נאכל אלא למנוייו קיח
- ◆ בעינוי מצרים היה ב' גזירות קיט
- ◆ ביאורים בדרך המוסר במאמר חז"ל 'זכאן הבן שואל' קיט
- ◆ מי ששכח למזוג את הכוס ונזכר רק באמצע אמירת ההגדה קכ
- ◆ טעם שלא שואלים בליל הסדר על ד' כוסות קכ
- ◆ אכילת מצה בליל י"ד ניסן קכא
- ◆ אם מותר לדבר ביו"ט פסח על חמץ שיאכל אחר הפסח קכב
- ◆ אם אפשר להוסיף עוד טיבולים קכג
- ◆ האוכל מצה בעמידה אם יצא יד"ח קכג
- ◆ מי שקשה לו מאד לאכול בהסיבה קכג
- ◆ טעם למה מצה צריך הסיבה קכד
- ◆ הסיבה על צד שמאל קכד
- ◆ מהו הכוונה אפילו עני שבישראל קכד
- ◆ הסיבה על צד ימין כל השנה קכה
- ◆ הסיבה לפני תחילת האכילה קכה

- ◆ ברכה אחרונה על שתיית כוס ראשון קד

ורחץ

- ◆ טבילת הכרפס במי פירות קה
- ◆ טעמים להקפיד על נטילה זו גם למי שאינו נוטל כל השנה קה

כרפס

- ◆ איזה מין ירק לוקחים לכרפס ושיעורו קו
- ◆ האם המי מלח רומז לדמעות קז
- ◆ האם כרפס נאכל בהסיבה קז

יחץ

- ◆ גדר מצות יחץ וטעמו קח
- ◆ מדוע שוברים דוקא את המצה האמצעית קח
- ◆ מדוע נקראים ג' המצות כהן לוי וישראל קט

מגיד

- ◆ גילוי המצות בשעת אמירת ההגדה קי
- ◆ מדוע אין מברכים על מצות אמירת ההגדה קי
- ◆ מדוע מצות תלמוד תורה אינו דוחה את החשש שמא יטה קיא
- ◆ דעת הסוברים שצריך לברך על מצות סיפור יצי"מ קיב
- ◆ מדוע אין מברכים כל השנה על סיפור יצי"מ קיב
- ◆ חילוק בין סיפור יצי"מ בליל פסח לכל השנה קיג
- ◆ חיוב נשים באמירת ההגדה קיג
- ◆ מדוע מתחילים את ההגדה בלשון ארמי קטו

- ◆ תירוץ א' במצות סיפור יצי"מ הכל מודים שהוא עד עלות השחר קלח
- ◆ תירוץ ב' נהגו כדעת מרא דאתרא קלח
- ◆ תירוץ ג' לא רצו לפרוש מן הציבור קלט
- ◆ תירוץ ד' קיימו "כל המרבה לספר ביצי"מ ה"ז משובח" . . . קלט
- ◆ תירוץ ה' המתענג בסיפור מצוותו כל הלילה קלט
- ◆ תירוץ ו' טרודים היו בקיום המצוה ולא חשו בזמן קמ
- ◆ תירוץ ז' עסקו בהלכות הפסח קמ
- ◆ תירוץ ח' יש שתי מצוות בסיפור יצי"מ בליל הסדר קמ
- ◆ תירוץ ט' סיפרו מדין זכירת יצי"מ של כל השנה קמא
- ◆ תירוץ י' סיפרו בניסי היציאה בלא טעמיה קמא
- ◆ תירוץ י"א עסקו בסיפור יצי"מ כתלמוד תורה קמא
- ◆ תירוץ י"ב כל הלילה נקרא "מונחים לפניך" קמא
- ◆ תירוץ י"ג כל זמן שיש טעם מצה בפיו זמן סיפור הוא . . . קמא
- ◆ תירוץ י"ד זכר להנהגת ישראל במצרים קמב
- ◆ תירוץ ט"ו הודאה רוחנית והודאה גשמית קמב
- ◆ תירוץ ט"ז עיקר זמן הקרבן הוא כל הלילה קמב
- ◆ תירוץ י"ז זמן הקרבן נמדד כדין נותר קמב
- ◆ תירוץ י"ח כיון שהתחילו בזמן ממשכים קמב
- ◆ תירוץ י"ט הלילה במהותו אינו מתחלק לשנים קמג
- ◆ אם קטן מיסב קכה
- ◆ אב האומר לבנו שלא יסב . . . קכה
- ◆ האוכל בלא הסיבה ושוב בא אצל רבו האם יחזור לאכול עוד הפעם בלא הסיבה קכה
- ◆ אם ראוי לבקש מרבו רשות להסב קכו
- ◆ האוכל בהסיבה ובאמצע אכילתו בא רבו קכו
- ◆ חתן אצל חמיו שהוא רבו מובהק אם צריך הסיבה קכו
- ◆ נכד אצל סבו שהוא רבו מובהק אם צריך הסיבה קכו
- ◆ האיך שבט לוי אומרים עבדים היינו והרי לא היו בשיעבוד מצרים קכו
- ◆ מהו הדיוק שהיינו עבדים לפרעה קל
- ◆ לולי התורה לא שייך לבוא לגאולה קלא
- ◆ עד היכן הוא רחמי האב על הבן קלג
- ◆ מהו הכוונה 'באזני' בנך ובן בנך קלג
- ◆ האיך גר אומר עבדים היינו . . קלד
- ◆ כיון שנתגייר הרי הוא כחלק מבני ישראל קלה
- ◆ מה הרבותא שחכמים ונבונים חייבים בסיפור יצי"מ . . . קלו
- ◆ הטעם שכל המרבה לספר משובח קלו
- ◆ כמה הוא שיעור הסיפור . . . קלו
- ◆ מהו השבח למי שמרבה לספר והרי זהו חיוב קלו
- ◆ למה עסק ראב"ע בסיפור יצי"מ כל הלילה ולא עד חצות כשיטתו קלו

- ◆ מדוע זכה ראב"ע שקבעו הלכה
- ◆ כמותו קנז
- ◆ ברכת התורה לפני אמירת
- ◆ ההגדה קנז
- ◆ האם בלימוד הלכות פסח
- ◆ מקיימים זכירת יציאת
- ◆ מצרים קנח
- ◆ ביאור הויכוח של הבן הרשע עם
- ◆ אביו במשנתו של הבית
- ◆ הלוי קנט
- ◆ שאלת הבן הרשע קס
- ◆ השאלות של האפיקורס הם
- ◆ תשובות למעשיו הרעים קסב
- ◆ מדוע דוקא הקהה את
- ◆ 'שיניו' קסג
- ◆ השינים הם חומה על הפה ... קסג
- ◆ שיין הוא אות אמת. קסג
- ◆ השינים הם סמל על טיב
- ◆ הדברים הישנים קסד
- ◆ להשיב לו כאולתו. קסד
- ◆ כשמורידים את מספר 'שניו' מן
- ◆ ה'רשע' נעשה כמספר
- ◆ 'צדיק' קסד
- ◆ עקירת השינים רומז לחסרון
- ◆ מנוחה קסה
- ◆ ע"י האכילה יכול הצדיק
- ◆ להתהפך ח"ו לרשע. קסה
- ◆ להכות כח הרע שבו קסו
- ◆ בדרך דרוש ורמז קסו
- ◆ השיניים אינם נבראים בתולדת
- ◆ האדם קסו
- ◆ נשירת שיניים רומז על
- ◆ עניות קסז
- ◆ האם מותר לאדם לעקור שינים
- ◆ לעצמו קסז
- ◆ האם מותר להכות את בנו
- ◆ הגדול קסז
- ◆ אם אפשר לקדש מבעו"י
- ◆ ובביה"ש קסח

- ◆ תירוץ כ' בבני ברק יש דין סיפור
- ◆ כל הלילה קמג
- ◆ תירוץ כ"א בזמן יצי"מ הלילה
- ◆ הלך אחר היום קמג
- ◆ תירוץ כ"ב המעשה לא היה
- ◆ בליל הסדר קמד
- ◆ תירוץ כ"ג סיפרו ביצי"מ קודם
- ◆ שאכלו מצה ומרור קמד
- ◆ למה הזכירו את ר"ע לפני
- ◆ ר"ט קמד
- ◆ הסיבה באמירת ההגדה. קמה
- ◆ למה פירט בעל ההגדה שהיו
- ◆ מסובין בבני ברק. קמו
- ◆ האיך היסב ר"א בבני ברק והרי
- ◆ הוא עצמו סובר שאסור לצאת
- ◆ מביתו ברגל קמו
- ◆ ט"ז תירוצים על הקושיא
- ◆ הנ"ל קמו
- ◆ עד מתי יש חיוב לספר
- ◆ ביצי"מ קנא
- ◆ מהו החידוש שעסקו ביצי"מ כל
- ◆ הלילה קנא
- ◆ גדר השיעור שתחטפנו
- ◆ שינה קנב
- ◆ המתלהב מסיפור יצי"מ אינו יכול
- ◆ לבוא לידי שינה קנד
- ◆ התלמידים רמזו שלעתידי לבוא
- ◆ יהיה סיפור יצי"מ טפל. קנד
- ◆ מהו הכוונה כבן שבעים
- ◆ שנה קנה
- ◆ מהו השייכות של חיוב הזכרת
- ◆ יצי"מ בכל לילה לאמירת
- ◆ ההגדה קנו
- ◆ חיוב הזכרה בכל השנה נטפל
- ◆ לחיוב הסיפור בליל פסח. קנו
- ◆ בן זומא ראש הדרשנים קנז
- ◆ מהו המחלוקת בין רבנן
- ◆ לראב"ע קנז

- ◆ האם יש קפידא שהמצה והמרור יהיו מונחים כ"ז שעוסקים בסיפור יצי"מ קסט
- ◆ היכן מרומז בתורה שצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח קע
- ◆ הטעם שמתחילים בגנות קע
- ◆ האם אבותינו במצרים היו עובדי ע"ז קעב
- ◆ האם אברהם אבינו בעצמו היה עובד ע"ז קעד
- ◆ מהו הרבותא שהקב"ה שומר הבטחתו קעה
- ◆ קושי השיעבוד מיהר את זמן הגאולה ממצרים קעה
- ◆ היכן המקור שקושי השיעבוד השלים את זמן השיעבוד במצרים קעו
- ◆ היכן המקור בחז"ל לענין זה קעז
- ◆ בזמנינו אורך הגלות משלים את קושי השיעבוד קעז
- ◆ עוד טעמים שנגאלו בני לפני הזמן קעח
- ◆ צער האבות השלים את מנין השנים קעט
- ◆ אופן חישוב הד' מאות שנה של גלות מצרים קעט
- ◆ מתי נגזרה גזירת גלות מצרים קפא
- ◆ מדוע נגזר על ישראל דוקא ארבע מאות שנה קפב
- ◆ למה נענשו המצריים גם בנפשם וגם במאודם קפב
- ◆ למה נענשו המצריים והרי כך היתה הגזירה קפד
- ◆ מה נשאר לביזת הים אחרי שבני ישראל עשו את מצרים כמצודה שאין בה דגן קפו
- ◆ האין היה מותר לבני ישראל ליקח חפצים מן המצריות קפו
- ◆ ענין קיחת הכוס וכיסוי המצות קפז
- ◆ באיזה זכות מצליחים בני נגד אומות העולם העומדים עליהם קפח
- ◆ הוי גולה למקום תורה קפט
- ◆ היצר הרע רוצה את האדם בין בגשמיות ובין ברוחניות קצ
- ◆ למה לא נשאר יעקב ובניו בבית לבן כל הרד"ו שנה קצ
- ◆ האם ארץ גושן היא מארץ ישראל קצא
- ◆ הכסף מחייה בני אדם קצב
- ◆ האין מלו בני ישראל בליל פסח והרי אין מלין בלילה קצג
- ◆ האם בני ישראל מלו את עצמם במצרים קצג
- ◆ אברהם יצחק ויעקב נצטערו בקבר בשיעבוד מצרים קצד
- ◆ בני היו מאוחדים כאחד בגלות מצרים קצה
- ◆ מתי הקיצו המצריים את בני לקום לעבודתם קצה
- ◆ המצרים העבידו בפרך רק את הערב רב ולא את בני ישראל קצו
- ◆ האם בשעת קריאת פסוקי ההגדה מותר להזכיר שם השם באופן שאינו קורא פסוק שלם קצו
- ◆ אם מותר לומר חלקי פסוקים בשעת דרשה קצח
- ◆ מדוע נתן יעקב אבינו משנותיו לפרעה הרשע קצח
- ◆ בני שמעו במצרים כל אחד את נאקתו של השני קצט

- ♦ (יט) מכה להענשה ומכה
- רו להוצאה.....
- ♦ (כ) לא רצו ישראל להפחיד את
- רו אדום.....
- ♦ (כא) בנ"י אמרו לבני אדום שלא
- רו יצאו מעצמם.....
- ♦ האם כל הבכורים במצרים מתו
- רז ברגע אחד.....
- ♦ מהו המעלה בזה שאין הגאולה
- ע"י מלאך ושליח רק ע"י הקב"ה
- רח בעצמו.....
- ♦ האם מכת בכורות לא היתה
- רט כלל ע"י המלאכים.....
- ♦ מדוע דוקא דבר נקרא יד
- רי חזקה.....

קונטרס המכות

- ♦ באמירת המכות אנו ממשיכים
- ריא אותם על אומות העולם.....
- ♦ התראה על המכות.....
- ריא כמה זמן היו כל העשרה
- ♦ מכות.....
- ריב הכרת הטוב לפרעה האם משה
- ♦ רבינו מחוייב בה או לא.....
- רטו

מכת דם

- ♦ איך היה מותר ליהודים ליטול
- כסף מהמצריים במכת דם הרי
- אסור ליהנות ממעשה
- ניסים.....
- רטז (א) האיסור ליהנות הוא רק למי
- ריז שנעשה הנס.....
- ♦ (ב) הנס היה רק למצריים
- שהמים נהפך להם לדם.....
- ריז (ג) כיון שיש מים בעולם מותר
- ליהנות.....
- ריז (ד) נס שבא ע"י תפילה אינו
- נס.....
- ריח

- ♦ מנין לנו שעמלינו אלו
- הבנים.....
- קצט
- ♦ מדוע ציוה פרעה למיילדות
- להרוג את הבנים.....
- ר
- ♦ מדוע מזכירים שפרעה החייה
- את הבנות.....
- רא
- ♦ האם יציאת מצרים היתה על ידי
- מלאך.....
- רב
- ♦ (א) "ויוציאנו" חוזר על הבורא
- ית'.....
- רב
- ♦ (ב) מלאך הוא הקב"ה.....
- רב
- ♦ (ג) מלאך היינו משה.....
- רב
- ♦ (ד) משה כידא אריכתא.....
- רב
- ♦ (ה) משה היה שליח לדבר עם
- פרעה.....
- רג
- ♦ (ו) מכת בכורות היא עיקר
- היציאה.....
- רג
- ♦ (ז) חילוק בין בכור מאב לבכור
- מאם.....
- רג
- ♦ (ח) מכת בכורות הושלמה ע"י
- מלאך.....
- רד
- ♦ (ט) יציאה מחמת המכות.....
- רד
- ♦ (י) הקב"ה סיבב את
- הגאולה.....
- רד
- ♦ (יא) גאולה גשמית וגאולה
- רוחנית.....
- רד
- ♦ (יב) "גאולה" ע"י מלאך "יציאה"
- ע"י הקב"ה.....
- רה
- ♦ (יג) יציאת מצרים ומסעות
- ישראל.....
- רה
- ♦ (יד) מלאך היינו מיכאל.....
- רה
- ♦ (טו) כל הנהגת הקב"ה ע"י
- מלאך.....
- רה
- ♦ (טז) לא היה תלוי כלל בדעת
- השליח.....
- רו
- ♦ (יז) הסרת הטומאה ע"י
- הקב"ה.....
- רו
- ♦ (יח) הנהגת הטבע נקראת
- "מלאך".....
- רו

- ◆ מדוע דוקא במכת צפרדע הוצרך משה רבינו לצעוק אל השׁיׁת. רכד

מכת כינים

- ◆ מדוע לא רצה יעקב אבינו להקבר במצרים והרי לא היה לישראל מכת כינים. רכה
- ◆ מדוע לא יכלו החרטומים לעשות מכת כינים. רכו
- ◆ האם הכינים שבזמנינו הם הכינים שבזמן חזׁל. רכו
- ◆ באיזה גודל היו הכינים שבמצרים. רכז
- ◆ כמה קבין כינים היה על כל מצרי. רכז
- ◆ מדוע לא נעשה מכת כינים עׁי משה רבינו. רכז

מכת ערוב

- ◆ מדוע הופיעו הכינים גם במכת ערוב. רכח

מכת דבר

- ◆ האם ממקנה בני ישראל מתו במכת דבר. רכט
- ◆ הקמיע שהועילה למכת דבר. רכט
- ◆ מדוע רק במכת דבר הוצרך משה רבינו לדבר בלשון תקיף. רל
- ◆ האם החרטומים ניסו לעשות מכת דבר. רל

מכת שחין

- ◆ איזה סוג שחין הביא הקבׁה על המצריים. רלא
- ◆ האם המצריים נתרפאו אחׁכ מהשחין שבא עליהם. רלא

- ◆ (ה) לרבים מותר ליהנות ממעשה ניסים. ריח
- ◆ (ו) האיסור ליהנות הוא רק מדרבנן. ריח
- ◆ (ז) בתקופה שמצוי הרבה ניסים מותר. ריח
- ◆ (ח) במים לא היה נס. ריח
- ◆ (ט) האיסור ליהנות רק מגוף הדבר ולא מחליפיו. ריט
- ◆ (י) בנׁי לקחו את הכסף בעבור הטירחא. ריט
- ◆ (יא) בנס מפורסם מותר ליהנות. ריט
- ◆ (יב) בנס שנעשה עׁי נביא מותר ליהנות. ריט
- ◆ (יג) הנס לא נעשה לצורך בני ישראל. ריט
- ◆ (יד) מצוות לאו ליהנות ניתנו. ריט
- ◆ האם נס הנעשה על ידי תפילה נקרא נס. ריט
- ◆ האם גם מי הנילוס נהפכו למים ביד ישראל. רכ
- ◆ מדוע לא נעשה מכת דם על ידי משה רבינו. רכא
- ◆ באיזה אופן עשו החרטומים מכת דם ובאיזה אופן הפכו את המקל לתנין. רכא
- ◆ האיך היה מים לחרטומים להופכם בלטיהם לדם. רכב

מכת צפרדע

- ◆ האם הצפרדעים נצטוו להיכנס לתנור. רכב
- ◆ איך עשו חנניה מישאל ועזריה קׁו מצפרדעים והרי הצפרדעים לא נצטוו על ׁוחי בהםׁ. רכג
- ◆ מדוע לא נעשה מכת צפרדע עׁי משה רבינו. רכד

מכת ארבה

- ◆ קשיות לב פרעה קודם מכת ארבה רלט
- ◆ מדוע דוקא במכת ארבה כתוב ולמען תספר רלט
- ◆ האם מכת הארבה היתה גם ביום השבת רמא
- ◆ האם מכת ארבה היתה בארץ גושן רמא

מכת חושך

- ◆ האיך יתכן שהמצריים לא הרגישו במיתת הרשעים במכת חושך רמג
- ◆ מדוע רק מכת חושך היתה ששה ימים ולא שבעה ימים רמד
- ◆ מהו הכוונה 'חושך ויחשיך' ... רמד
- ◆ מדוע לא ביקש פרעה על הפסקת מכת חושך רמה

מכת בכורות

- ◆ האם חרץ כלב לשונו בבית המצרי רמה
- ◆ שני חלקים במכת בכורות ... רמו
- ◆ מדוע חילק ר"י את המכות לדצ"ך עד"ש באח"ב רמז
- ◆ מליצתו של בעל הויאל משה על דצ"ך עד"ש באח"ב רמט
- ◆ האם מביאי ביכורים היו אומרים את כל ההגדה של פסח רמט
- ◆ איזה מכות יבואו לעתיד לבוא על אומות העולם רנ
- ◆ מהו הנפק"מ כמה מכות לקו המצריים רנא

המשך מגיד

- ◆ מדוע משה רבינו אינו נזכר בהגדה של פסח רנב

- ◆ מדוע מכת שחין נעשתה על ידי משה רבינו והרי היה לו הנאה מן הגחלים בבית פרעה רלא
- ◆ (א) במכת שחין לא היתה מכה על הגחלים רלב
- ◆ (ב) חילוק בין הכאה לזריקה רלב
- ◆ (ג) הגחלים לא עשו לו טובה רלב
- ◆ (ד) מהגחלים היה לו גם נזק רלב
- ◆ (ה) חילוק בין פיח לגחלים ... רלג
- ◆ (ו) מכת שחין היתה ע"י הקב"ה רלג
- ◆ (ז) במכת שחין היתה סיבה מיוחדת שתיעשה ע"י משה רבינו רלד
- ◆ (ח) מכת שחין התחילה בשריפת העצים לעשותם פיח רלד
- ◆ (ט) מכת שחין היתה ע"י אבק רלד
- ◆ (י) אין שייכות בין הגחלים שנכוה מהם משה לגחלים שנעשה מהם השחין רלה
- ◆ מדוע הרגיש משה רבינו הכרת הטוב למים והרי נגרם לו מזה גם רעה רלה

מכת ברד

- ◆ מדוע רק במכת ברד אמר משה רבינו שיצאו חוץ לעיר להתפלל רלז
- ◆ האם במכות הראשונות מרע"ה התפלל מחוץ לעיר או בתוכה רלז
- ◆ האש והמים עשו שלום ביניהם רלח
- ◆ מדוע דוקא במכת ברד היתה אפשרות למצריים להנצל רלח

- ◆ מדוע מנה בעל ההגדה דוקא ט"ו
- ◆ מעלות רנח
- ◆ האם המכות באו על מה
- ◆ שהעבידו את בני" או על מה
- ◆ שלא שלחו אותם רנט
- ◆ איזה מעלה בממון המצריים בלא
- ◆ קריעת ים סוף רנט
- ◆ איזה ברכה בירכו על אכילת
- ◆ המן רסא
- ◆ מזון תלמידי חכמים שבכל דור
- ◆ ודור מונח לפני השי"ת רסב
- ◆ מדוע נקרא המן בשם מטר רסב
- ◆ למה הוצרכו להזהיר שלא
- ◆ להרבות בלקיטת המן רסג
- ◆ מהו השייכות בין המן
- ◆ לשבת רסד
- ◆ מהו המעלה בקירבנו להר סיני
- ◆ בלא קבלת התורה רסה
- ◆ לולי התורה אין קיום לבני" בכל
- ◆ הגליות רסט
- ◆ האם לשבט לוי היה זכות בביות
- ◆ מצרים ער
- ◆ מתי טבעו המצריים בים
- ◆ סוף רעא
- ◆ האם היה טעם דגים במן ערב
- ◆ האיך בירכו על המן והרי נתעכל
- ◆ תיכף עדר
- ◆ למה בירכו בהמ"ז על המן והרי
- ◆ לא היה מחמשת מיני דגן ערה
- ◆ מהו הניסיון שהיה במן ערה
- ◆ האיך יכלו לצאת ידי חובת
- ◆ אכילת מצה במן רעו
- ◆ סיפור יצי"מ הוא כפרה גם
- ◆ לחילול השם רעז
- ◆ אמירת הגדה הוא כפרת
- ◆ עונות רעז
- ◆ שלש הגאולות הרמוזות בפסח
- ◆ מצה ומרור רעח
- ◆ הקדיש שטר כסף לקנות ממנו
- ◆ קרבן פסח רעח
- ◆ האם בזמן המקדש היו מגביהים
- ◆ את בשר הפסח רעח
- ◆ א"א לקיים מצות שמירת המצה
- ◆ מחימוץ כי אם על ידי סיעתא
- ◆ משמיא רעט
- ◆ האיך יתכן שמצות מצה היא
- ◆ מפני שלא הספיק בצקם להחמיץ
- ◆ והרי מעיקרא כבר נצטוו
- ◆ בזה רפ
- ◆ האם בכל יום יש חיוב לראות
- ◆ כאילו הוא יצא ממצרים רפא
- ◆ ביאור שבעה לשונות של
- ◆ שבח רפב
- ◆ מעשה רב בענין חיוב ההודאה
- ◆ להשי"ת רפג
- ◆ הטעם שאין אומרים שירה על
- ◆ נס שבחוצה לארץ רפד
- ◆ ענין שירה הוא רק על הנס
- ◆ הנעשה ע"י הקב"ה בעצמו רפה
- ◆ כל אחד יצא מארץ מצרים
- ◆ בבחינה אחרת רפה
- ◆ איזה אבל היה לבני
- ◆ במצרים רפו
- ◆ בני ישראל היו צריכים שיחרור
- ◆ מפרעה כיון שהיו קנויים לו רפז
- ◆ בני ישראל שמחים בהיותם עבדי
- ◆ השי"ת רפח
- ◆ מדוע רדפו המצריים אחר בני
- ◆ ישראל דוקא בים רפט
- ◆ בזכות ג' דברים נגאלו
- ◆ ממצרים רפט
- ◆ מהו השייכות בין קריעת ים סוף
- ◆ לברייתא דרבי ישמעאל רפט
- ◆ למה אין מברכין שעשה ניסים
- ◆ בליל פסח רצב
- ◆ אמירת על הניסים בליל
- ◆ הסדר רצב

- ◆ מה יעשה מי שאכל הרבה בערב פסח ואינו יכול לאכול את המצה שג
- ◆ מי שהקיא את המצה תיכף לאחר שאכלו שג
- ◆ נוסח הברכה לאכול או על אכילת שג
- ◆ מדוע אין מברכים יחד על אכילת מצה ומרור דש
- ◆ מדוע 'כפאו ואכל מצה יצא' והרי אין זה דרך חירות דש
- ◆ לשבור ביו"ט מצה שכתוב עליה אותיות שה
- ◆ למה לא גזרו שמא יעבירונו במצה בפסח שחל בשבת שה
- ◆ א. שיעור אכילת מצה הוא פחות משיעור הוצאה שו
- ◆ ב. על מצוה שזמנה בלילה לא גזרינו שמא יעבירונו שו
- ◆ ג. כיון שחיוב אכילת מצה חל תיכף בכניסת היום לא שייך לגזור שח
- ◆ ד. החשש שמא יעבירונו הוא אחר קיום המצוה ובמצה לא שייך כיון שכבר אכלה שח
- ◆ ה. תלמיד חכם היה מיטב יחד עם עמי הארץ בליל הסדר שט
- ◆ ו. באופן שגם לאחר הגזירה נשאר מצוה לא גזרו שט
- ◆ ז. א"צ כ"כ בקיאות לאכילת מצה שט
- ◆ ח. במצה שיסודה זכר ליציאת מצרים לא חישינו שישכח השבת שאף היא זכר ליציאת מצרים שי
- ◆ ט. כיון שמפורש בתורה להיתר לא גזרו שי
- ◆ י. כל מה ששייך לליל הסדר כולם בקיאים בו שיא

- ◆ האם שנת יציאת מצרים היתה יובל רצג
- ◆ מצות האכילה דאורייתא היחידה במשך השנה רצג
- ◆ שיעור אכילת פרס מלהעיסה או מהבליעה רצד
- ◆ כמה מצוות מקיימים בליל הסדר רצה
- ◆ מהו הכוונה מועדים רצה
- ◆ מה הכוונה 'רגלים אחרים' רצה
- ◆ האם חג הפסח יתבטל לעתיד לבוא רצה
- ◆ האם במוצ"ש צ"ל מן הפסחים ומן הזבחים רצו
- ◆ האם יש אפשרות לאכול חגיגה אחר הפסח רצו

רחצה

- ◆ אמירת המזמור ה' רועי לא אחסר רחצ
- ◆ החילוק בין ורחץ לרחצה רצט
- ◆ בענין גדר ברכת על נטילת ידים רצט

מוציא

- ◆ מדוע מברכים המוציא על המצה והרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ש
- ◆ מי ששכח לברך המוציא אם יצא יד"ח מצה שא

מצה

- ◆ אם ראוי להחמיר ביותר בשיעור הכזית מצה שב
- ◆ מי שאין לו מצה האיך יקיים ד' כוסות שב
- ◆ הטעם שאכילת מצה צריכה להיות לתיאבון שב

- ◆ מי שאכל מרור בלא חרוסת מה יעשה. שיט
- ◆ לאכול מצה בחרוסת. שיט
- ◆ האם להלכה יש חיוב או מצוה בטיבול המרור בחרוסת. שיט
- ◆ אם אפשר לברך על המרור כשידו מלוכלך מהחרוסת שטבלו בו את המרור. שיט
- ◆ שיעור אכילת המרור. שכ
- ◆ שכח לברך על המרור ונזכר באמצע האכילה. שכא
- ◆ עצה לומר את הברכה בצורת לימוד. שכא

כורך

- ◆ ביאור ענין כורך. שכא
- ◆ איך מותר לכרוך מצה ומרור יחד והרי אין עושים מצוות חבילות. שכב
- ◆ האם הלל היה כורך גם את הקרבן פסח עם המצה והמרור. שכג

שלחן עורך

- ◆ סעודת ליל יו"ט. שכג
- ◆ ליל פסח שחל בליל שבת אם צריך לאכול כזית נוסף לכבוד שבת. שכד
- ◆ ליל פסח שחל במוצ"ש אכילת מלוח מלכה. שכד
- ◆ להניח כלים נאים על השלחן. שכד
- ◆ האם הוא זכר לחירות או חירות ממש. שכה
- ◆ מתי עדיף להשתמש בכלים נאים האם בליל הסדר או ביו"ט. שכה
- ◆ עיטור שלחן הסדר בספרים. שכה
- ◆ מנהג אכילת הביצים. שכו
- ◆ טבילת הביצים במלח. שכו

- ◆ יא. כיון שבליל הסדר אין מי שיושב לבדו אזי חבירו יזכיר לו. שיא
- ◆ יב. בליל פסח שהוא ליל שימורים לא גזרו חז"ל. שיא
- ◆ יג. כיון שמצותו מה"ת בגבולים לא גזרו בו. שיא
- ◆ יד. לא שכיח שיקח את המצה עמו בלכתו לחכם. שיב
- ◆ טז. בברכת המצה אין כ"כ שאלות. שיב
- ◆ טז. במידי דאכילה אין לע"ה שאלות ביו"ט. שיב
- ◆ יז. כיון ששואלים ודורשין קודם החג ל' יום לא גזרו. שיב
- ◆ יח. כיון שאין שום שבות בעצם פעולת האכילה לא גזרו בו. שיג
- ◆ האם אורח אצל בעל הבית צריך לקנות את המצה כדי שיהא שלו. שיד
- ◆ מדוע אין מברכין כל שבעה על אכילת מצה. שיד
- ◆ מדוע מברכים על המצה בליל יו"ט שני והרי הוא רק מנהג. שטז

מרור

- ◆ האם אפשר לאכול מרור ואח"כ מצה. שטז
- ◆ האוכל מרור בהסיבה אם יש ענין לחזור ולאכול בלא הסיבה. שיז
- ◆ עצתו של רעק"א שלא להרגיש מרירות המרור. שיז
- ◆ המוסרים עצמם על קידוש השם אין מרגישים שום צער. שיח
- ◆ האוכל מרור לשם מצוה אינו ניזוק ממנה. שיח

- ◆ מי ששכח יעלה ויבוא בליל
- פסח שלז
- ◆ אם מועיל אמירת יעלה ויבוא
- בברהמ"ז לאחר סיום ברכת ובנה
- ירושלים שלח
- ◆ אם לא הזכיר להדיא חג
- הפסח שלט
- ◆ בבהמ"ז אנו מבקשים שאף
- שיהיה לנו כל טוב לא נפסיד
- מחלקינו בעוה"ב שלט
- ◆ אם צריך לישב בשעת אמירת
- יהי רצון לבעל הבית שמ
- פתיחת הדלת בשפוך
- חמתך שמב
- ◆ הניצול בזכות אחרים אינו רשאי
- לראות במפלת השונאים שמב
- ◆ שלא ישאר הקללות בבית שמג
- ◆ טעמים שונים שמג
- ◆ כוסו של אליהו שמג
- ◆ הטעם שאליהו הנביא בא לבתי
- בני ישראל שדמ

הלל

- ◆ מדוע נענשים הגויים על מה
- ששיעבדו את בני בגליות שמה
- ◆ גדר אמירת הלל בליל
- הסדר שמה
- ◆ חיוב נשים באמירת הלל שמו
- ◆ הטעם לאמירת הלל בליל חג
- הפסח שמו
- ◆ בנפול אויבך אם אמרינן
- בעכו"ם שמו
- ◆ מהו כפל הלשון השמים שמים
- לה' שמח
- ◆ הקב"ה מציל את עם ישראל
- בתפילה לחוד משא"כ באומות
- העולם שנ
- ◆ חובת הזהירות לומר כל דבר
- שבקדושה במתינות שנ

צפון

- ◆ בענין עצתו של האבנ"ז לגבי
- אכילת אפיקומן אחר חצות ... שכו
- ◆ טעמים ומנהגים בהצנעת
- האפיקומן שכז
- ◆ בענין מנהג חטיפת האפיקומן על
- ידי הקטנים בליל הסדר שכח
- ◆ החוב לשלם לקטן מה שהבטיחו
- לו של
- ◆ ב' ילדים נטלו האפיקומן - מי
- מהם זוכה בפרס של
- ◆ הצנעת האפיקומן לכל השנה
- וסגולתו לבנים שלא
- ◆ מי ששכח לאכול אפיקומן
- בהסיבה שלא

מים אחרונים

- ◆ למה לא נזכר מים אחרונים
- בסימני ההגדה שלב
- ◆ א. כיון שאין טובלים במלח בליל
- הסדר א"צ נטילה שלב
- ◆ ב. הנטילה הוא חלק מברכת
- המזון שלג
- ◆ ג. בזמנינו לא שכיח סכנה שלג
- ◆ ד. אין חשש טעות בזה שלג
- ◆ ה. בליל הסדר אין חיצונים שלד

ברך

- ◆ אם אמירת ברך הוי היסח הדעת
- מהסעודה שלד
- ◆ חבורה שמהם אוכלים מצות
- אפיית יד, ומהם מצות מכונה,
- אם מצטרפים לזימון שלד
- ◆ מהו התוספת של ופדיתנו מבית
- עבדים שלה
- ◆ האם כל שבת ושבת נקרא 'שבת
- הגדול' שלז

- ◆ מדוע לא היה בזה חשש של פת עכו"ם ויין נסך שסט
- ◆ מדוע הזהיר הקב"ה את לבן שלא ידבר עם יעקב דבר טוב שע
- ◆ באיזה לילה נלחם יעקב אבינו עם שרו של עשו שעא
- ◆ יצחק אבינו בירך את יעקב שינצל משרו של עשו שעב
- ◆ מדוע לא נזהר יעקב אבינו מלצאת יחידי בלילה שעג
- ◆ האם ה'חושך' הוא בריאה בפנ"ע או שבהדר ה'אור' נעשה חושך שעג
- ◆ בליל פסח הראה הקב"ה לאברהם אבינו את הכוכבים שעה
- ◆ האיך האכיל אברהם למלאכים בשר שוורים בחרדל שעה
- ◆ כמה זמן התענתה אסתר ובני ישראל שעח
- ◆ האיך עקרו מרדכי ואסתר מצות אכילת מצה שעח
- ◆ הסודות הרמוזים בפיוט כי לו נאה שפא
- ◆ גם לאחר שיחרב העולם ישאר תואר 'מלך' להקב"ה שפא
- ◆ איזה ברכות נברך בביאת משיח צדקינו בב"א שפב
- ◆ טעם לאמירת אחד מי יודע . . . שפד
- ◆ ארבע כוסות נתקנו נגד ארבע אמהות שפה
- ◆ איזה רפואה יהיה שייך לעתיד לבוא שפז
- ◆ מהו המעלה של תשעה ירחי לידה שפז
- ◆ בתשעה ירחי לידה מלמדים את העובר כל התורה שפח

- ◆ האיך שילם הקב"ה לים אחד ומחצה והרי זה ריבית שנא
- ◆ האיך כופלים את הפסוקים של הלל שנד
- ◆ אמירת ט"ו שיר המעלות שבתהלים בסדר ההגדה שנד
- ◆ למה לא נזכר תורה ושבת וא"י בהלל הגדול שנה
- ◆ לשונות שונות על קריעת ים סוף שנו
- ◆ לכמה גורים נקרע הים סוף שנו
- ◆ מדוע רצה השר של הים את המצריים שנו
- ◆ למה נעשה קריעת ים סוף על ידי משה רבינו שנח
- ◆ האם פרעה עצמו טבע בים סוף שנט
- ◆ באיזה אופן הלכו בני ישראל במדבר שס
- ◆ האם בני"א אמרו תפילת הדרך בשעת המסעות שסא
- ◆ מדוע נקרא המן בשם לחם שסא
- ◆ סדר ההודאה בנשמת שסב
- ◆ עניית אמן באמצע נשמת וישתבח שסד
- ◆ מי ששכח להזכיר חג הפסח בברכת מעין שלש האם חוזר ומברך שסה

נרצה

- ◆ מהו הכוונה נרצה שסז
- ◆ בן א"י הנמצא בחו"ל בליל יו"ט שני שסז
- ◆ הטעם שנקרא ליל הסדר שסח
- ◆ השארת הסכין על השלחן בשעת אמירת פיוטים על בנין ירושלים שסח
- ◆ הלחם והיין שהביא מלכי צדק היו מצות וד' כוסות שסט

- ◆ מהו הבקשה שירבו זכויותינו כרימון והרי גם פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון תד
- ◆ ביאור בדברי המהרש"ל תח
- ◆ הסתומים במסכת שבת תיא
- ◆ בענין שער באשה ערוה תיב
- ◆ בשישה סדרי משנה יש ששים מסכתות תיב
- ◆ כמה מסכתות יש בפועל תיב
- ◆ אופן חישוב הס' מסכתות תיב
- ◆ א. מעשרות ומעשר שני חדא הם תיג
- ◆ ב. מסכת אבות אינה מן המנין תיג
- ◆ ג. סנהדרין ומכות נחשבות כאחת תיג
- ◆ ד. שבת ועירובין נחשבות כאחת תיג
- ◆ ה. אבות וסנהדרין נחשבות כאחת תיג
- ◆ ו-ח. יש באמת ס"א מסכתות תיד
- ◆ ט. טבול יום ועוקצין נחשבות כאחת תיד
- ◆ י. זבחים ומנחות נחשבות כאחת תיד
- ◆ יא. תמיד ומידות נחשבות כאחת תיד
- ◆ יב. עדיות אינה מן המנין תיד
- ◆ יג. גיטין וקידושין נחשבות כאחת תיד
- ◆ הטעם שאין אוכלים אגוזים בר"ה תטו
- ◆ האם מקום הצוואר דינו כערוה תטז
- ◆ אמירת יה"ר שאחרי שיר השירים בליל הסדר תיז
- ◆ הטעם שאין מתפללין י"ח בשבת תיז

- ◆ האם הוא גם לעובר שנוצר ממעשה עבירה. שפח
- ◆ הטעם שמלמדים לעובר כל התורה כולה שפט
- ◆ האם גם לנקיבה מלמדים כל התורה כולה שצ
- ◆ האיך גר יכול ללמוד את התורה שצ
- ◆ כמה פרטי דינים בענין לימוד התורה לעובר שצא
- ◆ מדוע יזכו אדום למשול על בני ישראל דייקא תשעה חדשים שצא
- ◆ המתלוצץ על פיוט חד גדיא אם מנדים אותו שצג
- ◆ "חד גדיא" הוא לחש לעין הרע שצג
- ◆ טעם לאמירת פיוט חד גדיא אחר ההגדה שצד
- ◆ תרי זוזי רומזים על דם פסח ומילה שצד
- ◆ תרי זוזי הם ב' המזוזות שהניחו בהם את הדם שצד
- ◆ פיוט חד גדיא רומז על שמונה מלכיות ששיעבדו את בני"י שצה

ספירת העומר

- ◆ האיך אומרים מ"ע והרי ספירה בזה"ז דרבנן שצח

שיר השירים

- ◆ הטעם לקריאת שיר השירים בפסח תא
- ◆ הודאה להשי"ת על מה שאנו יכולים להודות לו תא
- ◆ מהו המשל בין סוסי פרעה לנשים צדקניות תב
- ◆ מהו הכוונה חולת אהבה תג

- ◆ אמירת ברכת החודש תכה
- ◆ אמירת אבינו מלכינו תכו
- ◆ בקשת צרכים רוחניים תכו
- ◆ אמירת תפילת השל"ה תכז
- ◆ תפילה על האתרוג תכח
- ◆ אמירת תהלים בשבת תכח
- ◆ כללים היוצאים בגדרי תחינות
- ◆ ובקשות בשבת תכח
- ◆ מבאר מדוע קבעו בקשות דוקא
- ◆ בשבת תכט
- ◆ אמירת יה"ר שאחרי שיר
- ◆ השירים בשבת תל
- ◆ אמירת תפילת הרמב"ן תל
- ◆ אמירת תפילת הדרך בשבת . . . תלא
- ◆ האיך הנשים מבקשות בשעת
- ◆ הדלקת נרות שבת תלא
- ◆ בקשה בשעת ברית מילה
- ◆ בשבת תלא
- ◆ אמירת יהי רצון לפני נשיאת
- ◆ כפיים וריבון העולמים שלאחריה
- ◆ בשבת תלא
- ◆ ב' דרכים בהבנת הירושלמי
- ◆ דטופס ברכות מותר בשבת,
- ◆ ונפק"מ לענין תחינות ובקשות
- ◆ שלא בתוך תפילה תיח
- ◆ תפילות ובקשות שבת שדנו
- ◆ הפוסקים במנהג אמירתם
- ◆ בשבת תיט
- ◆ אמירת והוא רחום תיט
- ◆ אמירת אלקי נצור תכ
- ◆ אמירת ריבון כל העולמים ויהא
- ◆ רעוא תכ
- ◆ אמירת הרחמן שבסוף ברכת
- ◆ המזון תכב
- ◆ אמירת יה"ר אחר ברכות
- ◆ השחר תכב
- ◆ אמירת פרשת העקידה והתחינה
- ◆ שאחריה תכב
- ◆ אמירת בריך שמיה תכג
- ◆ אמירת מי שבירך לעולה
- ◆ לתורה תכג
- ◆ אמירת מי שברך לחולה תכד
- ◆ אמירת יקום פורקן תכד

הקדמה

ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים, ונתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכנו.

מודה אני לפניך ה' אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, אילו פינו מלא שירה כים, ולשונו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאיילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות פעמים, הטובות ניסים ונפלאות שעשית עמנו. - ובפרט על של עתה כי זיכני השי"ת לזכות את הרבים בהוצאת הגדה זו לאור עולם.

והנה ספר זה מכיל אוצר של דברי חכמים מגדולי הפוסקים והדרשנים, ראשונים ואחרונים, יחד עם דברי חכמי וגדולי דורינו זצוק"ל ויבלחט"א שליט"א, משמחי לב ומאירי עיניים, בתוספת הערות וחידושים ובירורים.

וקראתי את שם הספר '**פרדס יוסף החדש**' יען כי הוא בנוי ומיוסד על הדרך שיסד וסלל הגאון החסיד המפורסם כש"ת רבי יוסף פאצאנאווסקי זצ"ל בספרו פרדס יוסף שזכינו לאורו על החומשים 'בראשית שמות ויקרא', שיצאו לאור בין השנים 'תרצ"א-תרצ"ט'.

והנה אף שהגאון הנ"ל לא זכה להשלים את חיבורו על חומשים במדבר דברים, מכל מקום בדורינו זה זכינו להשלמת היצירה המפוארה ע"י ידידינו הדגול, האי גברא רבה, **הגאון החסיד מו"ה רבי דוד אברהם מנדלבוים שליט"א**, מחבר ספרים רבים ונכבדים, אשר השלים את מלאכת הקודש בהוצאת ספרי 'פרדס יוסף החדש' ד' כרכים על החומשים במדבר - דברים, מלאים וגדושים בחריפות ובקיאות, כיד ה' הטובה עליו.

ברם זכור אותו האיש לטוב ה"ה הרה"ח **רבי מרדכי ישראל פרידמן זצ"ל** שהוציא לאור במהדורה חדשה ויפה את כל עשרת הכרכים על חמשה חומשי תורה, ה"ה ששת כרכי 'פרדס יוסף' על החומשים בראשית-שמות-ויקרא, מהגר"י פאצאנאווסקי זיע"א, עם ארבעת כרכי 'פרדס יוסף החדש' מאת הגרד"א מנדלבוים שליט"א, וכבר יצאו טבעם בעולם התורה והחסידות.

וכעת קם תחת אביו ברא כרעא דאבוה, ה"ה ידידי החביב, אוהב תורה ולומדיה הרה"ח רבי יצחק דוד פרידמן שליט"א, אשר ביקש לעשות נחת רוח לנשמת אביו זצ"ל, ולהמשיך את פעולת האי צדיק לטובה, וביקשני לערוך ולחבר ספר **פרדס יוסף החדש על הגדה של פסח**, ואף כי בתחילה היססתי מאד לקחת עול גדול זה על צווארי, וכבר יעץ לנו שלמה מלכינו החכם מכל אדם (משלי כ"ה ו') במקום גדולים אל תעמוד, וכן שנינו באבות (פ"ו מ"ו) איזהו חכם המכיר את מקומו, מ"מ לאחר הרבה הפצרות נעניתי לקחת על צווארי עול תורה, ותמכתי יסודותי כי רובו של ספר זה מלוקט מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים לדורותיהם, ובחסדי השי"ת וברוב רחמיו, זכיתי לברך על המוגמר, ולהוסיף עוד חוליה בשרשרת הפנינים של הסדרה המפוארת של "פרדס יוסף" החדש והישן.

בהזדמנות זאת נביע תודה להגאון הגדול גאב"ד מערב בני ברק **מרן רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א** המסייע בכל עת לנו ולמכונו שהוקם ע"י הרה"ח רבי מרדכי ישראל פרידמן ז"ל, אשר הגה בחייו את הרעיון לערוך סדר הגדה של פסח במתכונת פרושי ולקוטי בעל ה"פרדס יוסף" זצ"ל.

והנה בטעם הדבר שקראו לספר זה 'הגדה', כבר נאמרו הרבה טעמים, וראה בהגדת הגאונים 'הלילה הזה' (עמוד י"ח), והובא גם בקובץ קול התורה (גליון ע"ג עמוד נ"ה) כמה ביאורים נחמדים בזה, (ועיין גם בפנים אות תמ"ב מה שהובא בזה), ובדרך צחות י"ל טעם שנקרא בשם "הגדה של פסח", לפי שס"ת אלו עולה כמספר **"גם"**, ו'גם' ריבויא הוא, וכדאיתא במדרש רבה (בראשית א' י"ד. כ"ב ב'), ובמדרש תנחומא (בראשית סימן ח'), ועיין גם ברש"י (מגילה י"ט ע"ב ד"ה דקדוקי), לרמז שתמיד מתרבים עוד ועוד הגדות של פסח, וכן הר"ת של תיבות ה'גדה ש'ל פ'סח [בהיפוך] **"פשה"** כמו לא פשה הנגע וגו' (ויקרא י"ג ה'), שפירושו מלשון נפוש (אבן עזרא שם), וכן ברש"י איוב (ל"ה ט"ו) כתב פושה, לשון רוב, עכ"ל. ורמז ג"כ שיתרבה הרבה הרבה הגדות של פסח.

ובהגש"פ לרבי צדוק הכהן כתב דמה שאמרו כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, היינו שצריך לחדש איזה דבר בענין יציאת מצרים חוץ ממה שכתוב בקרא ומקובל מרבותינו, והמכוון שיכול לחדש ולהוסיף בענין הסיפור מדנפשיה איזה שבחים למקום על הטוב שהטיב לנו ביציאת מצרים. (עכ"ל).

וכן מבואר בדברי החיד"א בפירושו בתי הנפש על הגש"פ (בד"ה רבן גמליאל) שיש ענין גדול לחדש חידושים בענייני סיפור יציאת מצרים, וז"ל: דהאחרונים יכולים לחדש חידושים שלא נתגלו לראשונים, שעדיין לא הגיע הזמן לגלות החידושים ההם, ואפשר לעשות סימן לזה "**פסח מצה ומרור**", ר"ת "פ'ה ס'ח ח'ידושים, מ'ראשונים צ'פונים ה'יו, ו'עתה מ'תגלים ר'מזים ו'לאחרונים ר'שות", ולהיות שאמרו חז"ל כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, רמז בתיבות פסח מצה ומרור שיתן דעתו לספר ביציאת מצרים, **ואפשר יזדמנו לו חידושים אשר לא נתגלו לראשונים**, ולהיות כי הגאולה העתידה בזכות משה רבינו ע"ה ואיהו תבע יקרא דאורייתא, ויקרא דאורייתא הוא לחדש חידושים בתורה, ובניסן עתידין ליגאל, לכן יש יחס בצד מה רמז הרומז ענין זה בפסח מצה ומרור. (עכ"ל). [וע"ע בענין זה בספר חינוך הבנים כהלכתו, פרק ע"ב (סעיפים כ"ד-כ"ה), ובקובץ קול התורה (גליון ע"ג ניסן תשע"ב, עמודים שס"ו-שע"ב)].

והנה בספר זה העתקנו עשרות ומאות חידושים וביאורים, קושיות ותירוצים, מספרי רבותינו חדשים וגם ישנים, מראשוני הראשונים עד חכמי זמנינו, כולם אהובים כולם ברורים.

וידוע מה שאיתא בחז"ל בכמה מקומות (יבמות צ"ז ע"א, סנהדרין צ' ע"ב, בכורות ל"א ע"ב) כי כל תלמיד חכמים שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר.

ובספר חסידים (סימן רכ"ד) כתב בזה חידוש גדול וז"ל: כל האומר דבר שמועה מפיהם, הם מתפללים עליו שם, ומליצים טובה עליו.

ובפירוש 'ברית עולם ושומר הברית' לרבינו החיד"א על הספר חסידים שם, הוסיף לכתוב בזה תוכחת מוסר לאידך גיסא, וז"ל: ומ"ש וכל האומר דבר שמועה מפיהם, הם מתפללים עליו שם, ומליצים טובה עליו - אפשר להסמיק זה בספר ירמיה סימן טו"ב (פסוק י"א) **קורא דגר ולא ילד עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ואחריתו יהיה נבל**, והנה שמעתי בשם הרב מהר"ש יצחק ז"ל מחבר שו"ת נאמן שמואל שפירש פסוק זה דרך רמז על האומר חידושים משל אחרים, ואומר שהוא חידשם, וז"ש קורא דגר ולא ילד, שהוא מאסף חידושים ולא ילד, ומתעטף בטלית שאינו שלו, עושה עושר וכו' תורת אחרים וכו', ואחריתו יהיה נבל כשאומרים החידוש משמו אין שפתותיו דובבות, ע"כ שמעתי משם הרב הנזכר.

ואפשר לפרש בסגנון זה 'קורא דגר', שמאסף חידושים, 'ולא ילד', כי אינו הוא המוליד. 'עושה עושר', דלא סגי ליה באמירה בעלמא, אלא עושה עושר במעשה שכותב ספר על שמו וגנב מאחרים, 'בחצי ימיו יעזבנו', דכשם דהאומר שמועה מפיהם, הם מתפללים עליו שם, ומליצים טובה עליו, כן אם הוא אומר חידושים מצדיקים שבג"ע על שמו, הם מקללים אותו, וכן אם כותב ספר וגנב תורת אחרים, אם הנהנה בכבוד תורה נוטל חייו, ק"ו שהוא נהנה במה שגנב תורת אחרים, על כן 'בחצי ימיו יעזבנו ואחריתו' יבא בגלגול אחר, ו'יהיה נבל', ויהיה מזולזל כי נבל הוא ונבלה עמו. רחמנא ליצלן. (עכ"ל). **נורא נוראות.**

ועל כן השתדלתי ביותר כפי מיסת כוחי ואפשרותי להזכיר כל דבר, ואפילו חצי דבר בשם אומרו, ובזה נזכה לגאולה כדאיתא בחז"ל (מגילה ט"ו ע"א), וגם מדברי חכמי זמנינו הבאתי כל דבר בשם אומרו, כדי שלא להתגאות ח"ו באיצטלא שאינה שלי, ויהא רעוא מן שמיא כי זכות כל רבותינו הקדושים הנזכרים בספר זה יעמוד לי ולזרעי עד עולם, וימליצו טוב עלינו, ושנהיה כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה כל הימים, אכ"ר.

והנה חודש ניסן הוא החודש אשר ישועות בו מקיפות [וכפי שאומרים ביוצרות לשבת החודש], ונראה לענ"ד לפרש, שהכוונה אשר הישועות מקיף לאדם מכל הצדדים, עד שלא יוכל להסתובב מזה, ויהיה מוכרח להוושע בעז"ה.

עוד ראיתי בספה"ק שם משמואל (ויקהל תרע"ח, ויקרא תרע"ח, תזריע תרע"ג) שהביא בשם החידושי הרי"מ זצ"ל שביאר הכוונה 'ישועות בו מקיפות', שהוא ענין 'הקפה' וכמו חנווני 'מקיף', והכוונה שלוקחים הישועה מהקב"ה בהקפה, אף שאין לנו כעת זכויות, על דעת שנשלם לו לאחר כן.

ויש להביא סמך לדבריו מהמדרש שוחר טוב על תהלים (פרק מ"ד) שכתב וז"ל: שלא היה ביד ישראל כשיצאו ממצרים מעשים שיגאלו בהם, ולא מעשה אבותם, ולא בזכותם נקרע הים, אלא לעשות לו שם וכו', וכשנגאלו ממצרים אמר להם משה לא במעשיכם אתם נגאלין, אלא למען תספר באזני בנך ליתן שבח למקום שבניו מספרים כבודו בין העכו"ם וכו'. (ע"כ).

והיינו נמי כמו הקפה, שהקב"ה הושיע אותנו כדי לספר כבודו, ואנו ג"כ מבקשים שיושיע הקב"ה אותנו בגאולה השלימה כדי שנספר כבודו לכל העולם.

ושמעתי מכ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א שאמר בדרך צחות שבאמת אימתי משלמים להקב"ה חזרה את ההקפה, ואמר שלוקחים הקפה לשהה חדשים עד ראש השנה, ואז אומרים להקב"ה "מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו" שבאמת אין לנו כלום מה לפרוע, עכ"ד. שכמה שנחזיר להקב"ה לא נספיק לשלם, וכמו שאומרים בנשמת ואילו פינו וכו'.

בסוף הספר צירפתי שני קונטרסים חשובים ונכבדים, מאת אחי **הרב הגאון רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א** מח"ס 'משנת הדעת' (על הרמב"ם הלכות טומאת צרעת), ו'תורת הקטן' (הלכות חינוך הבנים והבנות ודיני הקטנים). ואלו הם:

א. קונטרס '**כרם אליעזר**' אשר בו יבואו בירורי הלכה וחינוכי דינים ומאמרים נפלאים בענייני ליל הסדר וחג הפסח. - והוא לקט נבחר מן המאמרים הנמצאים באמתחתו על עניני חג הפסח, אשר חלקם נתפרסמו במשך השנים במקומות שונים, וחלקם נאמרו על ידו בשיעוריו בישיבה לצעירי הצאן בעת לימוד מסכת פסחים.

ב. קונטרס '**חינוך הבנים כהלכתו**' אשר בו נתבארו כל דינים הקטנים וחינוכם הנוגע להלכה למעשה בליל הסדר. - והוא תדפיס מתוך ספרו הגדול 'חינוך הבנים כהלכתו' ששם נתבארו כל הלכות חינוך הבנים והבנות, ודיני הקטנים לפי סדר השו"ע חלק או"ח, העומד לצאת לאור עולם בקרוב בעזרשי"ת.

בסיום דברי, אפרוש כפי בתפילה לעני כי יעטוף, אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני. כשם שעזרתני לסדר ספר זה, כן תעזרני לחבר עוד חיבורים מועילים להרבות כבוד שמים בעולם, ושנזכה לעובדך באמת, וללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך לשמה ובאהבה, ושנזכה לראות כל צאצאינו עוסקים בתורה ובמצוות, ושלא תמוש התורה מפינו ומפי זרעינו וזרע זרעינו עד עולם.

יומין דחנוכה תשע"ג

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

בני ברק

לזכר נשמת

אבינו הבלתי נשכח גברא רבה

מייסד ומקים מכון פרדס לעריכת ספרים

הרב היקר והנכבד

רבי מרדכי ישראל פרידמן זצ"ל

בן הרב יום טוב ליפמן זצ"ל

נלב"ע שמחת תורה תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י

בנו ר' יצחק דוד פרידמן הי"ו

בדיקת חמץ

ראש ישיבת כף החיים, בקובץ עולת החודש (סאטאמער, תש"מ), ובספר מבקשי תורה (פסח ח"ב עמודים תרכ"ה-תרל"ה) מה שהאריך בהבאת המקורות מדברי המקובלים הקדמונים במנהג זה של הנחת העשר פתיתין, והרחיב שם טובא בענין זה, עיי"ש ותמצא נחת, ובתוך הדברים הביא דיש שכתבו להניח ט' פתיתין, ויש שהורו להניח י"א פתיתין עיי"ש.

וְעֵינֵינוּ יֵשׁ לְהַבִּיא סִמְךָ לְמַנְהַג זֶה מֵהָא דְאִיתָא בְּשׁו"ס (פסחים י" ע"א) הֵנִיחַ י' וּמֵצָא ט', וְהָרִי לֶן בְּהֵדִיא שֶׁהֵנִיחוּ דִּיִּיקָא י' חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲמֵץ, וְלֹא בְּכַדִּי נִקְטוּ חֲזו"ל מִנֵּין זֶה, וְאִף דְאִיתָא שֶׁם גַּם לְהִפְךָ הֵנִיחַ ט' וּמֵצָא י' י"ל דִּנְקֹט כֵּן אֲגַב הָאוֹפֵן הַנ"ל, וְלִפִּי מִשְׁנַ"ת לְעִיל שִׁישׁ אוֹמְרִים לְהֵנִיחַ ט' נִיחָא יוֹתֵר.

זמן הנחת הפתיתים ומקומם

[ג] וְדַע דְּבִשְׁו"ת מוֹר וְאֵהֱלוֹת לְהַגְר"א פּוֹסֵק זְצ"ל כְּתַב לְחֹדֶשׁ: שֶׁהֵטַעַם שְׁמִנִיחִים פְּתִיתֵי הַחֲמֵץ הוּא מְשׁוּם דְּמַחֲוִיב לְהַבִּיא עֲצָמוֹ לְכֻלָּל חֵיּוֹב בְּדִיקָה, כְּדִי לְקַיֵּם הַמְצוּהָ אַח"כּ לְבַדּוֹק אַחֵר הַפְּתִיתִים, דְּמִסְתַּמָּא בּוֹדֵקִין מִקּוֹדֵם כְּנֵהוּג וְאִין כֵּאֵן חֵיּוֹב בְּדִיקָה, וִישׁ לְהֵנִיחָם בְּיוֹם י"ג קוֹדֵם הַלַּיְלָה, דְּבִלְיִל י"ד שָׁחַל עֲלֵיו חוֹבַת בִּיאור אִין לְהֵנִיחָם, וְלִזְהָ נִתְכּוּיֵן הַרְמ"א (סִימֵן תְּל"ב ס"ב) וּמִיָּהוּ אִם לֹא נִתֵּן לֹא עֵיכָב, פִּירוּשׁ אִם לֹא נִתֵּן בְּיוֹם י"ג לֹא יִתֵּן שׁוֹב, וְלֹא יַעֲכֹב הַבְּדִיקָה וְהַבְּרַכָּה בְּלֹא"ה (עכ"ד), וְהוּבָא בְּאַרְחוֹת חַיִּים (סְפִינְקָא, תְּל"ב אוֹת ט'), וְאוֹלָם מְדַבְּרֵי שְׂאָר כֻּל הַפּוֹסְקִים מוֹכַח שֶׁזֶמֶן הַנְּחַת הַפְּתִיתִים הוּא סְמוּךְ וְנִרְאָה לְפָנֵי הַבְּדִיקָה, וְכִבְר הָעִיר בּוֹזָה הַגְּרַח"י סוֹפֵר בְּמֵאמְרוֹ הַנ"ל (הַעֲרָה ט').

ענין הנחת העשרה פתיתין

[א] הַנְּחָה הַמְנַהֵג לְהֵנִיחַ דּוּקָא עֶשֶׂר פְּתִיתִין לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, הוּבָא בְּמִקּוּר חַיִּים בְּסִימֵן תְּל"ב (אוֹת ח') בְּשֵׁם הָאֲרִיזו"ל, וְכ"ה בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב (סְק"ח) וּבְמִשְׁנ"ב שֶׁם (סְק"ג).

וּמִקּוּר הָעֵנִין הוּא בְּסִפֵּר פְּרִי עֵץ חַיִּים (שְׁעַר כ"א סוֹף פ"ה) דו"ל: מֵהֵרֵב [פְּאֲרִיז"ן ז"ל דַּע בְּעֵנִין הַבִּיעוּר צְרִיךְ לְהֵנִיחַ קוֹדֵם הַבִּיעוּר עֶשֶׂר פְּתִיתֵי חֲמֵץ לְבַעֲרֵם, וְלִכֵּן שׁוֹרְפֵן וּמְבַעֲרֵן מִן הָעוֹלָם כְּנֵגֵד עֶשֶׂר כְּתוּרִין דְּמִסְאֲבוּתָא.

וּבְסִפֵּר קַב הַיֵּשֶׁר (סוֹף פֶּרֶק פ"ט) כְּתַב: וְקַבְלָה הִיא בְּיַדֵּי מִן רַבּוֹתֵי שְׁהִיוּ מְצוּוִים לְהֵנִיחַ חֲמֵץ בְּעֶשְׂרָה מְקוֹמוֹת נֶגֶד עֶשְׂרָה מְכוֹת שֶׁהֵבִיא הַקַּב"ה עַל הַמְצִרִים, וְכֵנֵגֵד עֶשְׂרָה דִּינִים שֶׁהַקַּב"ה יִהְיֶה עֲתִיד לְבַעֲרֵם וְלִנְעוֹר וּלְכַרוֹת וְלֵהַמ"ם לְהַרְו"ס וְלַעֲקוֹר וְלִנְתוּ"ן וְלִנְתוּ"שׁ וְלִכְלוּ"ת וְלַקַּעֲק"ע בִּיצְתָם שֶׁל מְצִירֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֵנֵגֵד זֶה הַקַּב"ה הוּא מְקַדֵּשׁ אֶת א"י בְּעֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת כְּדִאִיתָא בְּפֶרֶק קָמָא דְּמִסְכַּת כְּלִים.

אֲכַן הַיַּעֲב"ן בְּסִפְרוֹ מוֹר וְקַצִּיעָה (סִימֵן תְּל"ב) כְּתַב: מִש"כּ הַבֵּאֵר הַיֵּטֵב לְהֵנִיחַ עֶשֶׂר פְּתִיתִין בְּשֵׁם הָאֲרִיזו"ל - מְעִידֵנִי שְׂרָאִיתִי לְאַבָּא מֵאֲרִי הַגְּאוּן הַחֲסִיד ז"ל שֶׁלְעַג עַל הַמְנִיחִים פְּתִיתִין כְּדִי שִׁמְצָאֵם הַבּוֹדֵק, וְהוּא ז"ל הִיא בְּקִי בְּכֻל כְּתָבֵי הָאֲרִיזו"ל, וְרוֹב מְנַהֵגוֹ כְּכוֹלוֹ הִיא עַפ"י דְּבָרֵי הָאֲרִיזו"ל, וּמְדַלָּא חֵשׁ לְהָא שְׁמַע מִיָּנָה דְּלֹא שְׁמִיעַ לִיָּה, וְסִבִּירָא לִיָּה דְּלֹא אָמַר הָאֲר"י ז"ל כֵּן, וְלֹא יֵצֵא דְּבַר זֶה מִפִּיו (עכ"ל).

וְרֵאָה בְּמֵאמְרוֹ שֶׁל הַגְּרַח"ח סוֹפֵר שְׁלִיט"א,

להניח חמץ על החלון

[ג] **עוד** יש לציין דבערוך השלחן (תל"ב ס"ד) כתב שנוהגים להניח עשרה פתיתין קשין בחלונות, ובזמנינו לא שמענו מי שיקפיד ליתן דוקא בחלונות.

ואולם שוב ראיתי בעלון פניני נצח דוד שהובא שם בשם האדמו"ר מטלאנא זצ"ל ביאור רחב בסוד הענין להניח החמץ דוקא בחלונות, ושורש הדברים היא כי החמץ היא בחינת סטרא אחרא, שהיא סטרא דמות, ועל זה כתיב (ירמיה ט' כ') עלה מות בחלונינו, שנסתמים חלוני הרקיע שדרך שמה עולים תפילות ישראל, ולכך בודקים את החמץ היינו שבודקים את האות הח' שבחמץ, ופותחים בו פתח של חלון הרומז על הפותח שער לדופקי בתשובה, וע"י הפסח מתהפך לאות ה' ונעשה מצה, יעו"ש באריכות.

וראה בשו"ת שבט הקהתי (ח"ג סימן קנ"ט) כמה פרטי דינים נחוצים לגבי הנחת עשרה פתיתין.

להחביא הפתיתים של בדיקת חמץ בבית הכיסא

[ד] **ברמ"א** באו"ח הלכות פסח (סימן תל"ב סעיף ב') כתב וז"ל: ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה. ע"כ. ונסתפקתי האם מותר להחביא הפתיתים הללו בבית הכיסא, כיון שממילא לא אוכלים אותם, או שאסור.

ויסוד הספק הוא אליבא דהסוברים שאין לאכול מאכל שהיה בבית הכיסא, - וראה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן ס"ג) וז"ל: כל הענין שנהגו העולם להקפיד בזה, נובע ממה שאיתא בספר דברי יצחק (לקוטים מאת הרב הגאון מוה"ר יצחק אייזק מסוואלעווע ז"ל), ששמע בשם מרן הגה"ק מהר"ש מבעלזא זצלה"ה, שלא יאכל מאכל שהיה בבית הכיסא עיי"ש, אמנם ראיתי בספר ליקוטי מהרי"ח (בדברים הנוהגים בסעודה) שהביא מספר שלמי ציבור (בדיני נט"י שחרית) שכתב שם דהרוח רע דבית

הכיסא, אינו שורה אלא על אדם שיש בו קדושה להנות ממנו, ולא על מים ועצים ואבנים עיי"ש, אבל בכ"ז אי אפשר ח"ו לדחות דברי הרב הדומה למלאך ד' צבאות מהר"ש זלה"ה, כי רב תנא הוא ופליג, וכן מנהג העולם עכ"ד, ובהגהות זכרון מנחם שם, הביא מספר חסד לאלפים (סי' ד'), שכתב דאם הכניס אוכלים ומשקים בביה"כ מטמא האוכלים ודלא כשלמי ציבור עיי"ש (עכ"ל), ועיין בהמשך דבריו מש"כ בזה למעשה). -

ועכ"פ לפי"ז שהמאכל נפסד בזה מאכילה אולי אין ראוי לעשות כן מצד ביזוי אוכלים, או שמא כיון שבלא"ה עומד לשריפה אין בזה קפידא.

והנה הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב לי שמותר להכניס פתיתין של בדיקת חמץ לבית הכיסא, אבל הוא אזיל לטעמיה דס"ל שאין שום קפידא מדינא שלא לאכול מאכל הנמצא בבית הכיסא.

ומיהו גם לשיטתו יש לדון בזה אם מותר להכניס פתיתין תחת המטה, שהרי בזה לכ"ע שורה רוח רעה, כמבואר בש"ס (פסחים ק"ב ע"א) ובשו"ע יו"ד סימן קט"ז (סעיף ה'), ועיי"ש בפתחי תשובה (סק"ד) דיעות הפוסקים לענין דיעבד אם נאסר המאכל, ועיין גם בחלקת בנימין שם.

ובאמת דגם בלא"ה יש לדון מצד דין קיום מצות בדיקת חמץ אם צריך ואם ראוי לקיימו בבית הכיסא, שהרי אסור להרהר שם בד"ת, ועיין בבה"ל בסימן תקפ"ח (ס"ב ד"ה ד"ה שמע) לענין קיום מצות תקיעת שופר במקום מטונף, אבל מסתברא שאין זה מונע מלקיים שם בדיקת חמץ, ובפרט באופן שיש חשש חמץ, או אולי מ"מ אין להצניע שם חמץ במכוון. [וע"ע צפרי גם אני אודך משונות הגרמ"ק (סימן מ') צענין נמינת נקסא צמקוס שאינו נקי, וכן צענין אמירת מודה אני צמקוס שאינו נקי (שם סימן ל"ג)].

סדר בדיקת חמץ

אור לארבעה עשר (וכשחל בשבת - אור לשלשה עשר) בניסן בודקין את החמץ לאור הנר ולפני הבדיקה יברך.

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של בדיקת חמץ לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל: ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו

— ❦ פרדס יוסף החדש ❦ —

בציבור (עיין משנ"ב סימן רל"ה סק"ז, ובשער הציון סק"ט), אך כאן שלומד בהלכות ק"ש, זה גופא יזכיר לו לקרות ק"ש, וצ"ע למעשה.

להורות הוראה לפני בדיקת חמץ

[ז] ולענין אם מותר לחכם להורות איזה

הוראה לפני בדיקת חמץ, או

שמה גם זה בכלל לימוד האסור לפני הבדיקה

שמה ימשך, ראה במאמרו של הגאון רבי

יהושע גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט, בקובץ

מבקשי תורה (פסח ח"ב עמוד תרכ"ג) שדן בענין

זה, ומסקנתו דהוראה קצרה אינו בגדר לימוד

לענין זה, ואין בו איסור לפני בדיקת חמץ.

ובעיקר דין איסור לימוד לפני בדיקת

חמץ, ראה בקונטרס ערוגות הבושם (ס"א)

מש"כ בזה בשם הגר"א אריאלי שליט"א,

ברכת שהחיינו על בדיקת חמץ

[ז] ברוך אתה ה' וגו'. דנו הראשונים מדוע

לא תיקנו ברכת שהחיינו על

מצות בדיקת וביעור חמץ, והרבה טעמים

נאמרו בזה.

ובשו"ת הרשב"א (ח"א סימן רכ"ג) כתב:

שאלת אומרינן זמן בביעור חמץ כיון דמזמן

לזמן קא אתי או לא, תשובה יש מי שמברך

כיון דעיקרו מזמן לזמן קא אתי, ויש מי שאינו

מברך דאין לו זמן קבוע, שהרי המפרש

וראה בספר גם אני אודך על פסח (סימן

ב') שהבאתי שם תשובת הגר"מ מאזוז

שליט"א, ותשובת בעל האבני ישפה, ובעל

המשנת יוסף, ובעל מח"ס ברכת ראובן

שלמה, ועוד, בענין זה.

לימוד הלכות פסח לפני בדיקת חמץ

[ה] בשו"ע או"ח (סימן תל"א סעיף ב') איתא

שאין ללמוד לפני בדיקת חמץ,

ע"ש. ומקור דין הוא בגמרא פסחים (ד' ע"א),

וכן פסק הרמב"ם (חומ"מ פ"ב ה"ג) שאין

קובעים מדרש בסוף יום י"ג בניסן.

ונסתפקתי אם מותר ללמוד בהלכות

בדיקת חמץ לפני בדיקת חמץ, דלכאורה זה

גופא יזכיר להאדם שצריך לבדוק החמץ,

וכעין הסברא שאיתא בפסחים (י"א ע"א) "הוא

עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה"

(בתמיה), וראה בספר גם אני אודך על פסח

(סימן א'), מה שהבאתי בזה מכתבים מכמה

ת"ח לכאן ולכאן.

ויד"ג הרה"ג ישראל יצחק הייבלום

שליט"א, (מח"ס משנת ישראל) הוסיף לי עוד,

שיש לחקור גם לענין האם מותר ללמוד

בהלכות ק"ש לפני שקרא ק"ש בערבית,

דסתם לימוד אסור לפני שקרא ק"ש, אלא אם

יש לו שומר שיזכיר לו להתפלל, או שמתפלל

ויש לציין דהפמ"ג בסימן תל"ב (משב"ז סק"ב) כתב ג"כ כע"ז וז"ל: ועיין ברשב"א בשם רבינו פרץ דמכלה החמץ אינו ראוי לברך זמן, דוגמא למש"כ בסימן רכ"ג סעיף ו' בהג"ה שאין אומרים תתחדש בעורות שועלים שהורג בריה, יעו"ש בזה. (עכ"ל).

ושמעתי מאחי הרה"ג רבי אליעזר שליט"א, דיש להביא מקור יותר דומה לזה ממה שכתב הרמ"א ביו"ד סימן כ"ח (סעיף ב') שמי ששוחט פעם ראשון אומר שהחיינו על כיוסי הדם, אבל לא על השחיטה מפני שמזיק לבריה.

ובספר הלכות חג בחג להגרמ"מ קארפ שליט"א, (פ"ד ס"ב) קיבץ עוד הרבה טעמים בזה שנאמרו בראשונים ובפוסקים מדוע אין אומרים שהחיינו על בדיקת חמץ, יעו"ש. ועיין גם בהגש"פ עם פסקי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (עמוד ל"ו), וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן ס"ה), ועיין גם בספר רץ כצבי (פסח ס"ג), ושם דן גם על אמירת שהחיינו באפיית המצות.

[ח] וְלַעֲנִין מי שבירך שהחיינו בשעת בדיקת חמץ, אם חוזר ומברך בליל הפסח, עיין היטב בב"ח בסימן תל"א ובפמ"ג שם (משב"ז סק"ג), ובלכות חג בחג (שם הערה 4).

והטעם שאין מברכים שהחיינו על אפיית המצות, עיין בספר עיון המועדים (קושיא רנ"ב עמוד רפ"ג).

ולגבי ברכת שהחיינו על מצות שתיית ד' כוסות, ראה בשו"ת רבבות אפרים (ח"ה סימן קצ"ד).

והיוצא בשיירא אם דעתו לחזור לפני הפסח אפילו מראש השנה צריך לבער, ואינו דומה לקריאת המגילה שאף על פי שמקדימין ליום הכניסה ויש לה זמנים הרבה ואפילו הכי אומרים זמן. דשאני התם דזמנים אלו תיקנו להם חכמים לא פחות ולא יותר, מה שאין כן כאן שאין לו זמן אלא אפילו מתחילת השנה, ואנו אין דרכנו לומר זמן (עכ"ל). וראה בספר חמדת יחזקאל (ויספיש, פסח סימן ל') מש"כ לבאר פלוגתת הראשונים האם זה נחשב כמצוה שזמנה קבוע או לא.

עוד כתב הרשב"א (שם סימן שע"ט) וז"ל: אמרת כי קבלת מן הר"ב פרץ ז"ל שאין אומרים זמן בבדיקת חמץ. ונתן טעם לדבריו שאין אומרים זמן על דבר שהוא מכלה אותו מן העולם. ואמרת ששמעת ממני שהרב בעל העיטור היה אומר שאומרים זמן. ועתה רצית לעמוד על דעתך.

תשובה טעם הרב רבי פרץ ז"ל לא ידעתי לו יסוד שאם אתה אומר שאין אומרים זמן אלא על מה שהוא נהנה ממנו כחגים שנהנה בישיבת הסוכה ונטילת הלולב בארבעת המינים הרעננים, והפסח באכילת המצה והחסא, אם כן מה נעשה ליום הכפורים, ואם תאמר מחמת הגעת זמן המצוה, גם בבדיקת החמץ כן. וטעם יפה ממנו יש למונעין מלאומרו לפי שאין לו זמן קבוע. שהיוצא לדרך אפילו מתחילת השנה ודעתו לחזור חייב לבדוק. אלא שאף זו דוחין ואומרים והלא פדיון הבן אין לו זמן, אלא פודה משלשים יום ואילך, ואפי' הכי אומרים זמן. וולעני"ד יש לחלק שפדיון הבן א"ל לנכר לפני הזמן, משא"כ נדיקת חמץ, ולפיכך אין בידינו ראייה מכרחת ואנו אין אנו נוהגין לאומרו. אבל הרב בעל העיטור כתב שבמקומו נוהגין לאומרו.

וְצִוְנוּ עַל בִּיעוּר חָמֵץ:

פרדס יוסף החדש

והנה מש"כ שגם הילדים יאמרו נוסח הביטול, יש לציין שאין זה ברור כלל שקטן יכול לבטל חמצו, ועיין בספר חינוך הבנים כהלכתו פרק ס"ג (סעיפים א'-ה') שהביא דיעות הפוסקים בזה לכאן ולכאן.

ובספר הלכות חג בחג (פ"ח הערה 26) כתב דבני ביתו הקטנים הסמוכים על שלחנו כיון שאין להם יד כלל אפילו על ידי אחר, וכדאיתא בחו"מ (סימן ע"ר ס"ב), ואפילו אם אביהם מקנה להם, וכמש"כ רעק"א שם, א"כ מסתברא שא"צ לומר את נוסח הביטול, אך אולי האוכל עצמו שנותן להם וחייב במזונותם על כרחו יש לבניו בהם קנין, וכלפי זה לא ניחא לאביהם בתקנת חז"ל, וא"כ אף הם צריכים לבטל את חמצם משיווי מאכלם, וצ"ע (עכ"ד).

איזה חמץ מבוער צריך לבטל

[יא] **דבערתיה** ודלא בערתיה לבטל ולהוי הפקר. יש להבין למה צריך לבטל את החמץ שכבר ביערו, והרי כיון שבערו, הרי אין החמץ בעולם, ואינו עובר עליו בבל יראה ובבל ימצא, וא"כ מהו הצורך לבטלו, ומצאתי בספר יציאת מצרים (שיינברגר, בתחילת הספר) שכתב דהכונה בזה למה ששנינו במשנה (פסחים ל"א ע"ב) חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער, ואמרינן בגמרא ובלבד שיבטלנו בלבד, וכן נפסק להלכה בשו"ע או"ח (סימן תל"ג ס"ח), וא"כ חזינן דאף שהחמץ כמבוער מ"מ צריך לבטלו.

וע"ע להגראי"ה רייזמן זצ"ל בספרו השיטות בהלכה (סימן ל"ד עמוד רכ"ז) מש"כ בזה.

הבודק חמץ לפני ליל י"ד אם יברך על

ביעור חמץ בשעת שריפת החמץ

[ט] **וְצִוְנוּ עַל בִּיעוּר חָמֵץ**. בשו"ע או"ח (סימן תל"ו סעיף א'), כתב, המפרש מיבשה לים או יוצא בשיירה ואינו מניח בביתו מי שיבדוק, תוך שלושים יום זקוק לבדוק, וכתב הרמ"א, ולא יברך אז על ביעור חמץ.

ונסתפקתי האם כשמגיע להתאכסן בבית חבירו מעבר לים, ויש לו שם חמץ משלו, האם יוכל לברך על ביעור חמץ כששורף חמצו ביום י"ד.

והגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב לי ש'לא' יברך. וראה בספרי גם אני אודך על פסח (סימן ד') מש"כ שם באריכות בענין זה.

וראה בקובץ שערי הוראה (גליון ט"ו עמוד צ"ט והלאה) במאמרו של הגר"מ גלבר שליט"א, רב ביהמ"ד מונקאטש ב"ב, מו"צ בבית הוראה זכרון מאיר, ומח"ס מלבושי מרדכי, בענין מי שנוצר בחוה"מ שלא בדק את קומת הגג שלו, אם צריך לבדוק בכרכה.

מי צריך לומר את נוסח הביטול

[י] **כֹּחַ חֲמִירָא** וחמיעא. הנה עיקר דין הביטול הוא על בעל הבית, אכן בהגדה של פסח וישב משה להגרמ"ז זורגער שליט"א, הביא שיש מחמירים שגם בני ביתו הגדולים אומרים כל חמירא, אבל אשתו ודאי אינה צריכה לומר.

ואולם בקובץ תל תלפיות להגר"מ גרוס שליט"א, (חלק ס"ג פ"ז) כתב שראוי שגם הנשים והילדים יאמרו נוסח ביטול החמץ שבינם, כי אולי יש חמץ ששייך להם ולא לבעל הבית.

לא יסיח דעתו מן הבדיקה ומיד אחר הבדיקה יבטל כל חמץ שאינו ידוע לו ויאמר.

**כֹּל חֲמֵצָא וְחֲמֵצָא דְאִיכָא בְרִשׁוֹתַי דְלָא חֲמֵתִיהּ וְדָלָא
בְעֶרְתִּיהּ וְדָלָא יִדְעָנָא לִיָּה לְכַטֵּל וְלָהּוּ הַפֶּקֶר בְּעַפְרָא
דְאֶרְעָא:**

פרדס יוסף החדש

חורכו באש, הרי אין זו שריפה האמורה בתורה, ואם שורפו לגמרי, היכן מצינו שיהא מצוה לשרוף דבר המותר. וכמו כן נראה לענין מצות ביעור של מעשר שני ורבעי להרמב"ם שמצריך שריפה, וכן להסוברים בביעור של שביעית דדינו בשריפה, דכל זה דוקא ממש לאחר שכבר הגיע זמן הביעור ונתחייבו בשריפה. אבל אם זה רק סמוך לזמן הביעור, לא שייכי בהו שריפה עד שיהיו פחם או אפר, שהרי מיד שרק נפסלו מאכילת אדם פקעה מהם קדושתם, והרי הם כשאר פירות, ולא כמעשר ורבעי ושביעית, ולמה יתחייבו בשריפה ממש, (עכ"ל).

וראה בקובץ היכלא (גליון ב' ניסן תשע"ב, עמודים קל"ה-קל"ט) מה שהובא שם ליישב קושיא זו, ותוכן הדברים הוא דכיון שהוא שורף את החמץ בבת אחת, ואינו מפסיק באמצע לאחר החריכה, הרי אנו דנים את כל השריפה כפעולה אחת, והרי זה שורף חמץ, ואין אנו מפסיקים את פעולתו לומר שחרף את החמץ ואח"כ שרף דבר היתר, והובא שם הרבה דוגמאות ליסוד זה מכמה וכמה מקצועות בתורה, יעו"ש.

חמץ של הקדש אם טעון שריפה

[ג] **ברבינו** מנוח על הרמב"ם (חומ"מ פ"א ה"ט) מבואר דחמץ של הקדש טעון שריפה כדין קדשים פסולים, אעפ"י שאין שריפתו משום פסול קדשים רק מפני שהוא חמץ, יעו"ש.

קושיית הגרש"ז אויערבאך זצ"ל על שריפת חמץ

[יב] **ידוע** כבי מדרשא קושייתו הנפלאה של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל על כל עיקר מצות שריפת חמץ, האיך אפשר לקיימה לפני זמן איסור החמץ, והיא לו נדפסה בספרו שו"ת מנחת שלמה (חלק א' סוף סימן ט"ז) וז"ל: כמו כן הנני להעיר אהא דמבואר באו"ח בסימן תמ"ה (סעיף א') שחוששין להפוסקים כר' יהודה דיליף מנותר דאין ביעור חמץ אלא שריפה, ואפי' אם שורף בשעה ה' ג"כ חוששין לדעת הטור שמצותן בשריפה, וכן לרש"י בדף כ"ז ע"ב ברוצה לצאת בשיירא שכתב הב"י דרש"י סובר דחשיב אז כשעה ששית, וקשה הרי ידוע דשריפה מצותה מדאורייתא עד שיעשה פחם, ומדרבנן עד שיהי' אפר, כמבואר בראשונים ובתוס' דף כ"ו ע"ב ד"ה בישלה, ומעתה אם שורפו בזמן המותר, הרי מיד כשנפסל מכלב מותר גם לכתחילה לקיימו, וגם ליהנות ממנו בפסח, ולדעת המקו"ח הנ"ל אף אם שורפו בשש דאסור בהנאה, ג"כ רשאי לקיימו וליהנות ממנו לאחר הפסח, ונמצא שאם ממשיך לשורפו גם לאחר שכבר נפסל מכלב, אינו אלא כמפסיד עצים לשרוף דבר המותר, ואם אחר יבקש ממנו אותו חמץ שכבר חרכו, ולא ירצה ליתן לו, אפשר דעובר בכל תשחית, וכיון שלא מצינו כלל לחדש מעצמנו עוד סוג של שריפה, דהיינו לפסול רק מכלב ע"י שריפת אש, נמצא דאם רק

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוֹכְנֵנוּ לְתוֹר וּלְחַפְּשׁ בְּנִגְעֵי בְּתֵי הַנֶּפֶשׁ,
אֲשֶׁר נִזְאַלְנוּ בְּעֵצַת יִצְרָנוּ הָרַע, וְתִזְכְּנוּ לָשׁוּב בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, וְאַתָּה
בְּמוֹבְדֵי הַגָּדוֹל תִּרְחַם עָלֵינוּ וְתִסְיַעֵנוּ וְתַעְזֹרֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְתַצִּילֵנוּ מֵאִסוּר
חֻמֵּי אֲפִילוֹ בְּכָל שְׁחֵוָא, בְּשָׁנָה זוֹ וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ אָמֵן וְכֵן יְהִי רְצוֹן:

ויציניע החמץ הנשאר לארוחות הערב והבוקר

סדר שריפת חמץ

בערב פסח (וכשחל בשבת - בשלשה עשר בניסן) סוף חמש שעות שורפין החמץ ומבטלין
שנית ואומריין.

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של שריפת חמץ לשם יחוד קודשא בריך הוא
ושכינתיה על ידי ההוא תמיד ונעלם בשם כל ישראל: ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו
בוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

**כָּל חֲמִירָא וְחַמִּיעָא דְאִיפָא בְּרִשׁוֹתֵי דְחֻמְתִּיה וְדָלָא חֻמְתִּיה דְחֻמְתִּיה
וְדָלָא חֻמְתִּיה דְבַעֲרִתִּיה וְדָלָא בַעֲרִתִּיה לְבַטֵּל וְלָתְּהִי הַפְּקָר**

בְּעַפְרָא דְאַרְעָא:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתִּירְחַם עָלֵינוּ, וְתַצִּילֵנוּ מֵאִסוּר חֻמֵּי
אֲפִילוֹ מְכַל שְׁחֵוָא, לָנוּ וּלְכָל בְּנֵי בֵיתֵנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁנָה זוֹ, וּבְכָל שָׁנָה
וְשָׁנָה, כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וּבְשֵׁם שְׁבַעֲרֵנוּ הַחֻמֵּי מִבְּתֵינוּ וּשְׂרַפְנוּהוּ, בְּדֵי תִזְכְּנוּ לְבַעַר הַצָּר
הָרַע מִקִּרְבֵּנוּ תָמִיד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְתִזְכְּנוּ לְדַבֵּק בְּךָ וּבְתוֹרָתְךָ וּבְאַהֲבַתְךָ, וּלְדַבֵּק
בְּצָר הַטּוֹב תָּמִיד, אֲנַחְנוּ וְזַרְעֵנוּ וְזַרְעֵי זַרְעֵנוּ, מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, כֵּן יְהִי רְצוֹן אָמֵן:

פרדס יוסף החדש

וראה אריכות גדולה בענין זה, וחליפת מכתבים בין בעל הקהלות יעקב למחותנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהגש"פ של הגריש"א (עמודים 163-169).

ביטול החמץ, או שמא כיון שיש איסור לשאול צרכיו בשבת, ממילא אסור, ועיין להלן (מאות תשס"ו ואילך) מש"כ בהרחבה בגדרי איסור שאילת צרכיו בשבת, רצ"ע למעשה.

אמירת יהיה רצון של שריפת החמץ בשבת [יד] יהי רצון. יש לעיין בשבת ערב פסח אם מותר לומר יהי רצון לאחר הטעם שאיסור חמץ בכל שהוא [טו] ותצילנו מאיסור חמץ אפילו מכל שהוא. כתב הרדב"ז (ח"ג

יְהוֹ רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי בְּשֵׁם שְׁאֵנִי מִבְּעַר חֲמִין מִבֵּיתִי וּמִרְשׁוּתִי
 בְּךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ תִּבְעַר אֶת כָּל הַחַיִּיצוֹנִים וְאֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה תִּבְעַר
 מִן הָאָרֶץ וְאֶת יִצְרָנוּ הָרַע תִּעְבְּרָהוּ מֵאֲתָנֵנוּ וְתִתֵּן לָנוּ לֵב בָּשָׂר לְעִבְדֶּךָ בְּאַמֶּת וְכָל
 הַסְּטָרָא אַחֲרָא וְכָל תְּקִלְפוֹת וְכָל הַרְשָׁעָה כְּעֵשֶׂן תִּכְלֶה וְתַעֲבִיר מִמֶּשְׁלַת זְרוֹן מִן
 הָאָרֶץ וְכָל הַמְּעִיקִים לְשִׁכְנֶיהָ תִּבְעַרָם בְּרוּחַ בְּרָחִים וְכָרֹחַ מִשְׁפָּט בְּשֵׁם שְׁהַעֲבַרְתָּ אֶת
 מִצְרַיִם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם בְּיָמֵם הָהֵם וּבְיָמֵינוּ הַזֶּה, אָמֵן:

פרדס יוסף החדש

מ"ד), מקדש מלך על הזוה"ק (ח"ג דף רפ"ב ע"א), באר היטב (תמ"ז סק"א), דבש לפי (מערכת ח' ס"ח), מורה באצבע (אות קצ"ו), זכרון זאת (ס"פ משפטים, וכן בפסח), אמרי פנחס (דף ק"מ סימן ת"ב), חמדת הימים (עניני פסח פרק ב' דף ט' ע"א), פלא יועץ (ערך פסח).

ויש לציין דבשו"ת חתם סופר (חלק ה' - השמטות סימן קצ"ו) הזכיר ג"כ ענין זה וז"ל: והנה חמץ חיובו כרת, והנוהר ממהו נמלט מכל חטא ועון כל השנה כולה.

והנה באמרי פנחס שם הובא שהקפיד על הבאר היטב שהעתיק הלשון מובטח לו, דבאמת אין זה הבטחה, רק שיועיל לו שלא יחטא, וע"ע בשו"ת עולת יצחק (חלק ג'), שהאריך בזה אם הוא מובטח שלא יחטא או רק סגולה, ועייין גם בספרו עיני יצחק על שו"ע המקוצר (הלכות השהיית חמץ בפסח סימן פ"ב אות פ"ד), וראה גם בענין זה בשו"ת חיי הלוי (סימן מ"ו), ובקובץ דבר אברהם ע"ש הגר"א פלאג"י זצ"ל (גליון ז' עמודים 77-80).

ובספר אלפא ביתא דשמואל זעירא (עמודים 163-168) האריך טובא בענין זה בבקיאות עצומה.

סימן תקמ"ו) שאלת ממני אודיעך דעתי מה נשתנה חמץ בפסח מכל איסורין שבתורה שהחמירה עליו תורה להצריכו בדיקה ושרוף וכלה וגם ביטול, והוסיפו חכמים להצריכו בדיקה בחורין ובסדקין ולחפש אחריו ולשרש אותו מכל גבוליו, ועבר עליו בכל יראה וכל ימצא, ואסרוהו בכל שהוא, ואינו מתבטל כלל, וחומרות כאלו לא נמצאו בכל האיסורין שבתורה - והאריך שם הרדב"ז לפלפל בזה למצוא בדרך הפשט את החומרא שיש בחמץ משאר איסורים, אך לא העלה בזה דבר ברור, וסיים: הילכך עדיין צריך טעם, ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות כי חמץ בפסח רמז ליצה"ר, והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו, ואפילו כל שהוא לא בטיל, והרי זה אמת ונכון. (עכ"ל).

הבטחת האריו"ל לנוהר ממושהו חמץ

[טז] ידועים דברי האר"י ז"ל כי אדם שנוהר שלא לאכול אפילו משהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה.

וא"ו הם המקורות למי שרוצה לעיין בשורש הענין: משנת חכמים (מסכת ניסן פ"ג

ושי"מ בשו"ת משנה הלכות (חלק ט"ו סימן קנ"ח) שכבר תירץ כן וז"ל: שהרי כתבו התוס' (גיטין דף ד' ע"א ועיין חולין ד' ויבמות צ"ט) לחלק בין מאכל איסור למאכל של היתר בשעת האיסור, ועיין תוס' שבת י"ב ע"ב, והנה דעת הרמב"ם דחמץ הו"ל דבר שיש לו מתירין, וא"כ האיסור תלוי בזמן ולא בחפץ, ואפילו לחקירת הפוסקים דלא קיי"ל כרמב"ם, וחמץ איסור חפצא הוא, וככל איסה"נ, מיהו לכ"ע הרי חמץ שעבר הפסח מותר, דקיי"ל כר"ש, א"כ י"ל דחמץ נמי אינו בכלל, אלא צריך שמירה מיוחדת, והבן.

ובאמת שכבר הקדימו בזה בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ד סימן י"א).

[ובעיקר ענין זה אם חמץ הוא איסור התלוי בזמן, עיין היטב בספר חינוך הבנים כהלכתו פרק ס"ה (סעיף ט') ושם נתבאר שיש בזה נפק"מ לדינא גם כלפי נתינת חמץ לקטן בפסח].

(ב) עוד תירץ בעל המשנה הלכות (שם) וז"ל: דמ"ש השתא בהמתן של צדיקים וכו' צדיקים עצמן לא כ"ש, דוקא תקלה ומכשול, אבל משהוא שאין לו שיעור, אינו בכלל אינו מביא תקלה, דליכא תקלה בחצי שיעור, ואפילו לר"י דאסור מה"ת, מ"מ אינו גדר של תקלה כל שאין בו עונש. [אכן מה שמרץ סס נמירן הראשון ורביעי אינו צרו, וכפי הנראה אין כוונתו על קושיא דידן, רק כוונתו ליישג מהו הזהירות המופלג שהזהיר עליה האריז"ל, והרי לצדיקים בלא"ה יש שמירה מיוחדת. עיי"ש היטב].

ובפפר מעדני אשר (פרשת בא תשס"ז) תירץ עוד דאכילת משהו לא מיקרי אכילת איסור, וראיה לדבר מדברי המהרש"א בכתובות (ס"א ע"ב) על הא דאיתא שם דרב אשי חזי למר זוטרא דחוור אפיה שקל אצבעתיה אנח ליה בפומיה, ואיך נכשל באכילת איסור, אלא ש"מ דכלפי טעימה בעלמא שייך תקלה גם כלפי צדיקים.

ועיין גם באור לשמים (ליקוטים מסכת פסחים עמוד שמ"ח) ביאור חדש בכוונת האריז"ל.

האיך שייך שיזדמן לצדיק חטא בשוגג במידי דלאו אכילה

[ז] והנה ידועה קושיית העולם על דברי האריז"ל הנ"ל, דהרי איתא במסכת גיטין (ז' ע"א) כי אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, וביארו התוספות (ד"ה השתא) כי הקב"ה שומר על הצדיקים לבל ישלחו באכילת דבר איסור, שכן "גנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור". נמצא, אם כן, כי הצדיקים אינם נכשלים באיסור אכילת חמץ בפסח.

ואם אכן אדם שנוהר מחמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה, כיצד אם כן רבי ישמעאל "קרא והיטה בשבת וכתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת. לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה", כמסופר במסכת שבת (י"ב ע"ב), והלא הקב"ה שומר על הצדיקים לבל ישלחו באכילת דבר איסור, ומי שלא נכשל באכילת חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא, ואכתוב בזה הרבה תירוצים שנודמנו לידי בענין זה בחסדי הש"ת.

(א) נראה ליישב עפ"י דברי התוספות (גיטין ז', ע"א וחולין ה', ע"ב) שכתבו לחלק בין אכילה של דבר האסור בעצמותו, כגון אכילת טבל וכדומה, שעל כך נאמר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם. לבין מאכל היתר הנאכל בזמן האסור באכילה, כגון אכילה קודם הבדלה וכדו'. במקרים מעין אלו לא הובטח לצדיקים שאין הקב"ה יביא תקלה על ידם. - אם כן, הוא הדין גם לגבי איסור אכילת חמץ בפסח, שלגביו אין כל הבטחה לצדיקים שלא יכשלו בו.

וע"ע בענין זה בספר עיון המועדים (קושיא י"ג עמודים נ"ב-נ"ג), וכן בספר מועדי ישראל (פסח סימן ק"ז אות י"ג).

אם יש להקפיד גם על הבהמה על משהו חמץ

[יה] **והנה** באבות דרבי נתן (פ"ח ה"ח) איתא כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן היו חסידות, אמרו גמליו של אברהם איבנו לא נכנסו לבית שיש שם ע"ז, שנאמר ואנכי פניתי הבית, ומקום לגמלים, מלמד שלא נכנסו לבית לבן הארמי עד שפינו כל הע"ז מפניהם וכו', לפיכך אמרו כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים, כך בהמתן חסידות כמותן. - ועיין במשנה הלכות הנ"ל שכתב לחקור אם חסידים חייבין ליזהר במשהוא חמץ גם לבהמתן. - ועיקר דין נתינת חמץ לבהמות מבואר בשו"ע או"ח (סימן תמ"ח ס"ו) עיי"ש.

האיך תולים הפת אחרי בדיקת חמץ, והרי זה קשה לעניות

[יש] **בשו"ע** (או"ח סימן תל"ד סעיף א') כתב וז"ל: "אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניע, כדי שלא יצטרך בדיקה אחרת וכו', לכך יכפה עליו כלי, או יתלנו באויר, או יניחנו בתיבה, מקום שאין עכבר יכול לבוא" (עכ"ל), וצ"ע מהא דאיתא בגמ' פסחים (ק"א ע"ב) דהתולה פתו קשה לעניות, והובא לדינא בשו"ע הרב (חומ"מ הלכות שמירת הגוף והנפש סעיף ט') ובכה"ח (סימן ק"פ סק"ד). וא"כ האיך יתלנו להחמץ באויר.

וכבר נתקשה בזה בספר יפה ללב (או"ח שם) וכן הקשה בהגדת חיים לראש (דף כ"ד), והובא קושיא זו גם בארחות חיים ספינקא (או"ח סימן תל"ד ס"ג).

וראה בספרי גם אני אודך על פסח (סימן ה') מה שכתבנו ליישב קושיא זו בכמה וכמה

(ג - ו) בספר מרפסין איגרי עה"ת הובא בזה ד' תירוצים:

א. כי יתכן שרבי ישמעאל נענש על כך שקרא לאור הנר בכוונה תחילה, ולא חשש לתקנת חז"ל האוסרת לקרוא לאור הנר שמא ישכח ויטה.

ב. דברי האריז"ל נאמרו למי שנזהר הן מאכילת חמץ והן מאיסור בל יראה ובל ימצא. ויתכן שרבי ישמעאל נכשל בשוגג באיסור בל יראה ובל ימצא, ובכך אין כל גנאי, ולכן גם צדיקים יכולים להיכשל בכך. - ומקור תירוץ זה הוא בספר דברי תורה להרה"ק ממונקאשט זצ"ל (מהדורא ב' סק"ד).

ג. הבטחת האריז"ל היא, שכל מי שנזהר כל חג הפסח מאכילת חמץ, מובטח לו שלא יכשל באיסור כל השנה. אבל כשעבר רק חלקו של חג הפסח, לא נאמרה עדין הבטחה זו.

שהרי לא יתכן לומר שכל מי שנזהר בדקות הראשונות של חג הפסח מאיסור חמץ, מובטח לו שלא יחטא. מפני שכל אדם בדקות הראשונות של החג אינו אוכל חמץ, ואם כך יובטח לו שלא יכשל באכילת חמץ בשאר ימי החג הבאים, ואם כן אין בנמצא יהודי העובר עבירה.

לאור הנחה זאת, ניתן לומר שהמעשה שאירע עם רבי ישמעאל היה בשבת חול המועד של פסח, ולכן עדין לא נכנסה הבטחת האר"י לתוקפה, וכן תירץ המעדני אשר (פרשת בא תשס"ז).

ד. כדי לזכות בהבטחת האר"י, יש להיזהר מכל סוג שהוא של אכילת חמץ, גם אם על פי דין היא מותרת. כגון במקרה שנתבטל מערב פסח, וכדו'.

ומכיון שמקרים אלו אינם כלולים באיסור אכילת חמץ, לא נאמר לגביהם הכלל האומר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים.

קורא יקר

בטח אתה רוצה להמשיך

ללמוד בספר יקר זה

ממולץ לרכוש הספר

ב"מרכז הספרים"

הרב פרידמן שליט"א

רחוב הרב שך 2 בני ברק

טלפון 036194114

במקרה שאין מענה בטלפון

הנ"ל אפשר להתקשר

0522306312

משלוחים לכל חלקי הארץ

ישמח לב מבקשי ה'

הופיע ויצא לאור ברוב פאר והדר

"פרדס יוסף החדש"

על הגדה של פסח

אוצר פירושים וחידושים והערות
מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים
כולל חכמי זמנינו שליט"א
בהלכה ובאגדה

ומצודק קונטרס

"כרם אליעזר"

חקרי הלכות וחידושי דינים לכלל הסדר והג הפסח
וקונטרס "חינוך הבנים כהלכתו", לכלל הסדר

טעמו וראו כי טוב ה'

705 עמודים מלאים וגדושים בחריפות ובבקיאות

לא נראה כבושם הזה

~ להשיג בחניות הספרים ~

הפצה ראשית "מרכז הספרים" - הרב יצחק פרידמן

רחוב הרב שך 2 בני ברק טל: 036194114

ישמח לב מבקשי ה'

הופיע ויצא לאור ברוב פאר והדר

"פרדס יוסף החדש"

על הגדה של פסח

אוצר פירושים וחידושים והערות
מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים
כולל חכמי זמנינו שליט"א
בהלכה ובאגדה

טעמו וראו כי טוב ה'

705 עמודים

מלאים וגדושים

בהריפות ובבקיאות

לא נראה כבושם הזה

~ להשיג בחנויות הספרים ~

הפצה ראשית "מרכז הספרים" - הרב יצחק פרידמן

רחוב הרב שך 2 בני ברק טל: 036194114

הופיע הופיע !!!

ספר פרדס יוסף החדש

מאות הקירות ותשובות מעניינות
מגדולי הפוסקים לדורותיהם
ונוסף גם הוא ספר כרם אליעזר
מאמרים נפלאים בעניני המועדים
עם קונטרס חינוך הבנים כהלכתו

המתנה המיוחדת
לחגים וזמנים

ראש השנה

חנוכה

פורים

פסח

שבת קודש

חדש

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הפצה ראשית מרכז הספרים בהנהלת הרב יצחק פרידמן 03-6194114